

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ПРВИОТ КВАРТАЛ ОД 2016 ГОДИНА***

јули 2016 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Ризици во банкарското работење	5
1. Кредитен ризик	6
2. Ликвидносен ризик	12
2.1. Динамика и состав на ликвидните средства	12
2.2. Показатели за ликвидноста	18
2.3. Рочна структура на средствата и обврските	20
2.4. Стрес - симулации за ликвидносни шокови.....	21
3. Валутен ризик	24
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности	28
5. Ризик од несолвентност	32
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите.....	32
5.2. Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем.....	33
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем.....	34
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.....	36
II. Структурни карактеристики, позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	39
1. Структура на банкарскиот систем	40
2. Активности на банките	43
2.1. Кредити на нефинансиските субјекти	44
2.2. Депозити на нефинансиските субјекти	47
2.3. Останати активности.....	51
3. Профитабилност	55
3.1. Приходи, расходи и показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем.....	55
3.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон	60
АНЕКСИ	61

Резиме

Во услови на квартален пад на бруто-инвестициите и вкупниот БДП, опаѓачки потрошувачки цени и забавување на досегашните позитивни движења на пазарот на труд, во првиот квартал од 2016 година, вкупните активности на банките во Република Македонија минимално се намалија. Кварталното намалување на активата на банкарскиот систем, од 0,2%, беше, во целост, последица на вообичаениот сезонски пад на активата во првиот месец од годината, којшто во 2016 година беше далеку поизразен во споредба со претходните години. По релативно високиот раст на банкарските активности со корпоративниот сектор во декември 2015 година, веќе во наредниот месец следеа сосема спротивни движења на пад на кредитната поддршка за нефинансиските друштва проследен со позначително намалување на корпоративните, трансакциски и краткорочни депозити, коешто истовремено го наруши и неколкугодишниот тренд на постојана денаризација на депозитите кај банките. Покрај тоа, забавување на растот на депозитите, во првиот квартал од 2016 година, беше видливо и во сегментот на домаќинствата. Кредитирањето на домаќинствата е и натаму атрактивно за банките бидејќи за него, со исклучок на станбените кредити, се применуваат повисоки каматни стапки, а тековно не создава ниту значителни дополнителни трошоци за банките, бидејќи кредитоспособноста на секторот „домаќинства“, во целина, сè уште не бележи знаци на оштетување. Нестабилниот домашен амбиент во вториот квартал од 2016 година и последователно влошените очекувања на економските субјекти, особено кај домаќинствата, имаа за последица повлекувања на депозити од банкарскиот систем, најмногу изразени во втората половина на април 2016 година. Повлекувањето депозити од банките беше истовремено проследено со зголемен промет на менувачкиот пазар, каде што побарувачката на девизи забележа раст, што наметна потреба од извесно заострување на монетарната политика изразено преку зголемување на каматната стапка на благajnичките записи и стапката на задолжителна резерва за обврските на банките, во денари со девизна клаузула.

Во првиот квартал од 2016 година се одржа квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем. Растот на нефункционалните кредити при речиси непроменета кредитна активност на банките во првиот квартал од 2016 година, предизвика минимално зголемување на учеството на нефункционалните во вкупните кредити на 31.3.2016 година, достигнувајќи 10,9%, коешто главно беше поттикнато од корпоративните кредити. По пресечниот датум на овој извештај, нефункционалните кредити бележат позначителен пад, најмногу под влијание на измената во постојната регулатива од страна на Народната банка, според која, најдоцна до 30 јуни 2016 година банките имаат обврска да ги „исчистат“ кредитните портфолија од сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години. Задолжителното чистење на кредитните портфолија, од старите и целосно расходувани нефункционални кредити, статистички ќе ги подобри показателите за квалитетот на кредитното портфолио на банките (учеството на нефункционалните во вкупните кредити се спушти на 7,5% на 30.6.2016 година), но би требало да поттикне и поголема фокусираност кон управувањето со поновите и помалку резервирани нефункционални кредити, коишто можат, потенцијално, да креираат загуби во иднина. Ризикот за сопствените средства на банките од евентуално остварување на кредитниот ризик од нефункционалните кредити не е висок, поради нивната висока покриеност со издвоената исправка на вредноста, но и поради задоволителниот обем и квалитет на сопствените средства на банките.

Во првите три месеци од 2016 година, банките ги зголемија вложувањата во државни записи, што соодветствуваше со поголемиот обем на понуда на овие хартии од вредност. Ова, од своја страна придонесе за зголемување на ликвидните средства и зајакнување на и онака високата ликвидност на банките, којашто веќе во наредниот период беше ставена на тест. Имено, во вториот квартал од 2016 година, токму ликвидните средства на банките беа под директен удар заради повлекувањето на депозитите од банкарскиот систем. Повисокиот износ на претходно акумулирани ликвидни средства, успешно ја амортизира оваа кризна епизода во домашниот банкарски систем, чиешто евентуално продолжено времетраење, најмногу поттикнато од делувањето на одредени неекономски фактори, може да има негативни последици не само врз ликвидноста на банките туку и врз нивната кредитна активност и профитабилни позиции, коишто пак се главниот извор на јакнење и на капиталните позиции на банките. Профитабилноста на банкарскиот систем е на стабилно ниво, а банките испорачуваат високи стапки на поврат (на просечниот капитал и на активата) чие ниво е споредливо со она остварено во периодот пред глобалната финансиска криза од 2007-2008 година.

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат извесно зголемување во првиот квартал од 2016 година, што најмногу произлегува од намалувањето на активностите на банките, при речиси непроменет износ на сопствените средства. Намалените вкупни активности на банките предизвикаа „ослободување“ на дел од ангажираниот регулаторен капитал потребен за покривање на ризиците и овозможи зголемување на „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците, кој претставува половина од вкупните сопствени средства. Резултатите од стрес-тестирањето спроведено на 31.3.2016 година се подобри во споредба со крајот на 2015 година и укажуваат на задоволителна отпорност на банките на симулираните шокови.

Изложеноста на банкарскиот систем на останатите ризици има мало значење, со оглед на ниската веројатност за остварување на валутниот ризик и сè уште незначителната изложеност на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности. Значителниот долг на домаќинствата и нефинансиските друштва со валутна компонента го издвојува значењето на валутниот ризик за нивната стабилност и следствено, за стабилноста на банките, за што суштински предуслов претставува политиката на стабилен девизен курс на денарот во однос со еврото.

Главниот предизвик за банките во наредниот период се поврзува со развојот и можните негативни ефекти од нестабилниот домашен амбиент. И покрај воспоставените задоволителни нивоа на потребна отпорност на банките, евентуалното продолжено времетраење на кризата и зголемувањето на нејзиниот интензитет, може да има негативни ефекти врз ликвидноста на банките и нивните активности и последователно врз профитабилноста и солвентноста на банкарскиот систем.

I. Ризици во банкарското работење

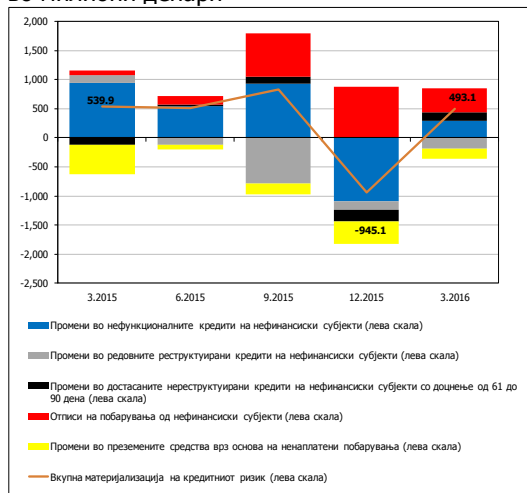

1. Кредитен ризик

Во првиот квартал од 2016 година, квалитетот на кредитното портфолио на банките е речиси непроменет во споредба со претходниот квартал. Учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити се зголеми минимално (за 0,1 процентен поен) и достигна 10,9%. Преземената мерка на Народната банка¹ сè уште нема позначителни ефекти врз обемот на нефункционалните кредити и соопшто, на показателите за квалитетот на кредитното портфолио на банките². Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста е висока и расте, што го засилува капацитетот на банкарскиот систем за апсорбирање на неочекуваните кредитни загуби. Во последните квартали се забележува тенденција на намален раст на реструктурираните кредити, иако се зголемува учеството на ваквите кредити со нефункционален статус. Концентрацијата на кредитниот ризик, следена преку учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките, продолжи да се намалува и во првиот квартал од 2016 година.

Графикон бр. 1

Остварување на кредитниот ризик во портфолијата на банките во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1. Квалитет на кредитното портфолио на банките

Во првиот квартал од 2016 година, се зголеми нивото на остварување (материјализација)³ на кредитниот ризик во однос на претходниот квартал, и тоа главно поради повисокиот раст на нефункционалните кредити, во услови на намалување на вкупните кредити. Во однос на првиот квартал од претходната година, материјализацијата на кредитниот ризик е пониска.

¹ НБРМ донесе Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), според која банките се должни да ги пренесат побарувањата коишто се целосно резервирани подолго од две години на вонбилансна евиденција. Притоа, банките и понатаму ќе имаат можност и обврска да преземаат активности за наплата на овие побарувања. Новата одлука се применува од 1.1.2016 година, а банките се должни да се усогласат со нејзините одредби најдоцна до 30.6.2016 година.

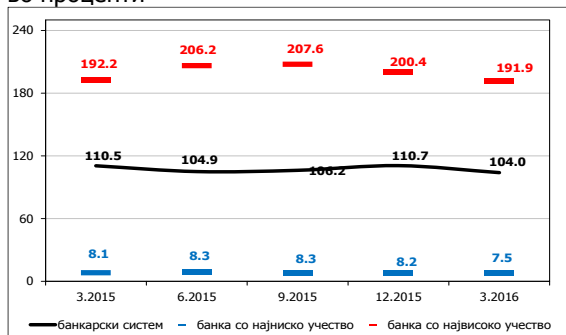
² Ефектите се забележуваат на крајот на јуни 2016 година, кога стапката на нефункционални кредити се сведува на 7,5%.

³ Остварувањето на кредитниот ризик се утврдува како збир од кварталните промени на позициите чиј раст (намалување) преставува остварување (намалување на остварувањето) на кредитниот ризик, односно на нефункционалните кредити, редовните реструктурирани кредити, нереструктурираните кредити со доцнење од 61 до 90 дена, извршените отписи на побарувањата и средствата преземени врз основа на ненаплатени побарувања. Вкупната промена на бруто кредитите се однесува на годишната промена на бруто кредитите вклучувајќи ја и промената на отпишаните кредити и преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања, затоа што и тие некогаш биле кредити.

Графикон бр. 2

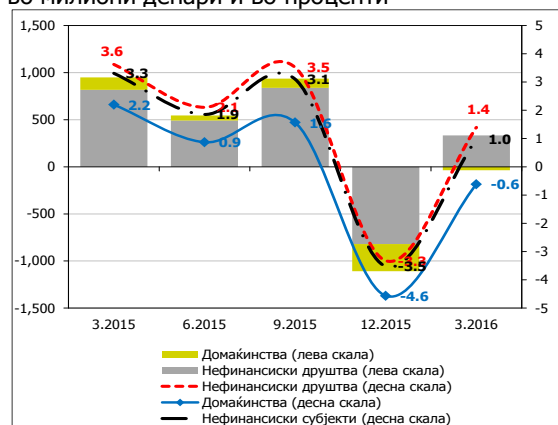
Учество на големите изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

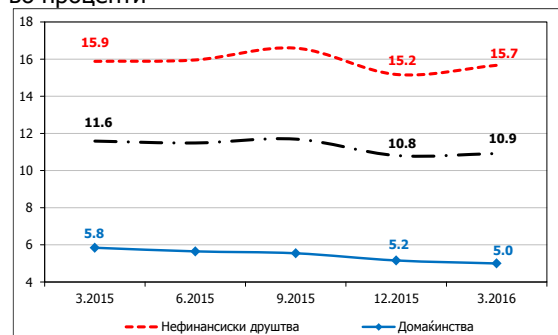
Графикон бр. 3

Квартален раст на нефункционалните кредити (за нефинансиските субјекти) во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 4 Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити (за нефинансиските субјекти) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата на кредитните изложености, следена преку учеството на големите изложености⁴ кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките, исто така е показател за висината на кредитниот ризик. Овој показател, на крајот на првиот квартал од 2016 година покажува намалување на кредитниот ризик во споредба со крајот на претходниот квартал. Иако станува збор за т.н. големи изложености, сепак нискиот просечен процент на исправката на вредноста на овие побарувања изнесува 1,2% (категија на ризик "А"), што покажува дека банките немаат позначителни проблеми со нивната наплата.

1.2. Нефункционални кредити (на нефинансиските субјекти)

Во првиот квартал од годината, нефункционалните кредити, како основно мерило за промените во квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем, се зголемија за 1%, за разлика од намалувањето (-3,5%) во претходниот квартал.

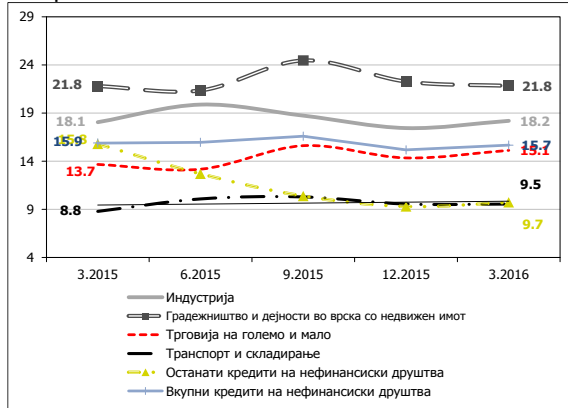
Промените на нефункционалните кредити во најголем дел се определени од нефункционалните кредити на нефинансиските друштва кои зафаќаат близу 80% од вкупните нефункционални кредити. Генерално, нефункционалните кредити од корпоративниот сектор бележат нагорен тренд, за разлика од оние кај домаќинствата, кои постепено се намалуваат. Всушност, овие движења го потврдуваат и помалиот кредитен ризик за банките од нивната изложеност кон домаќинствата, поради отсуство на големи изложености по клиент, помали поединечни износи на кредит, поприносни пласмани, полесна наплата, поедноставна процедура за одобрување итн.

⁴ Голема изложеност кон лице или лицата поврзани со него претставува изложеноста еднаква или повисока од 10% од сопствените средства на банката.

Графикон бр. 5

Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските друштва, по дејности во проценти

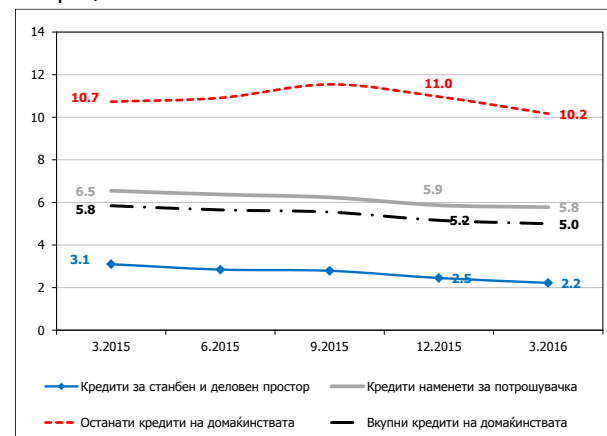
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем, следен преку стапката⁵ на нефункционални кредити, остана речиси непроменет во споредба со претходниот квартал. Имено, стапката на нефункционални кредити изнесува 10,9% и е повисока само за 0,1 процентен поен во однос на претходниот квартал. Според секторите, квалитетот на кредитното портфолио се подобрува кај домаќинствата, за разлика од нефинансиските друштва, каде оваа стапка бележи влошување за 0,5 проценти поени.

Во рамки на секторот „нефинансиски друштва“, во првиот квартал од 2016 година, растот на стапката на нефункционалните кредити најмногу е одраз на дејностите „трговија на големо и мало“ и „индустија“.

Графикон бр. 6

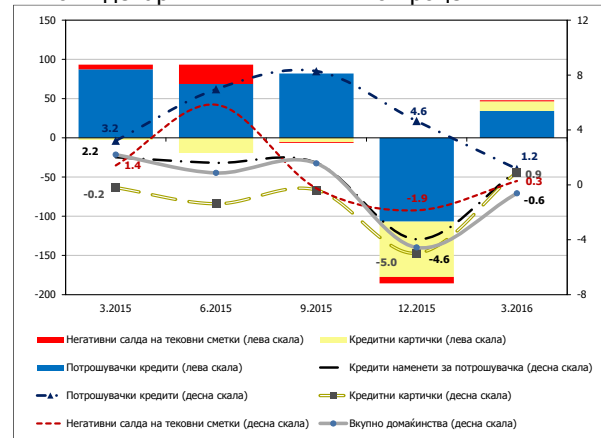
Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на домаќинствата, по кредитни производи (лево) и квартален раст на нефункционалните кредити наменети за потрошувачка во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

во милиони денари

во проценти

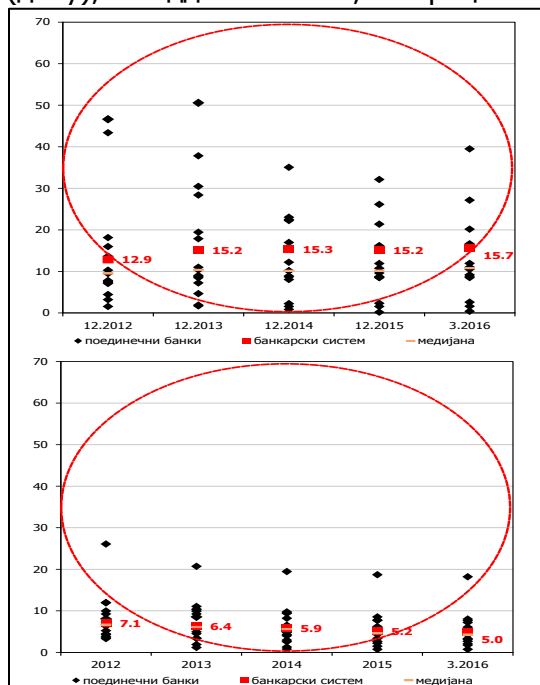

Кај домаќинствата, забележлив е тренд на намалување на учеството на нефункционални во вкупни кредити кај сите кредитни производи. Најниска стапка на нефункционални кредити имаат кредитите

⁵ Стапката на нефункционалните кредити го покажува учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити.

Графикон бр. 7

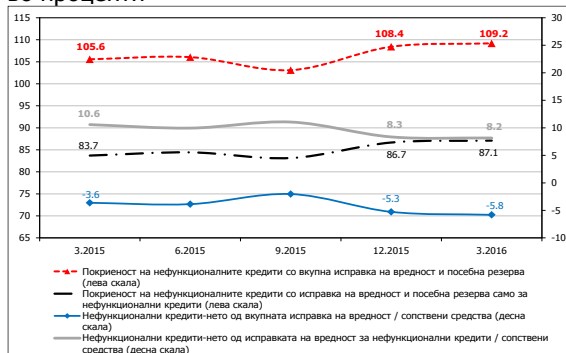
Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на претпријатијата (горе) и домаќинствата (долу), по одделни банки, во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8

Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

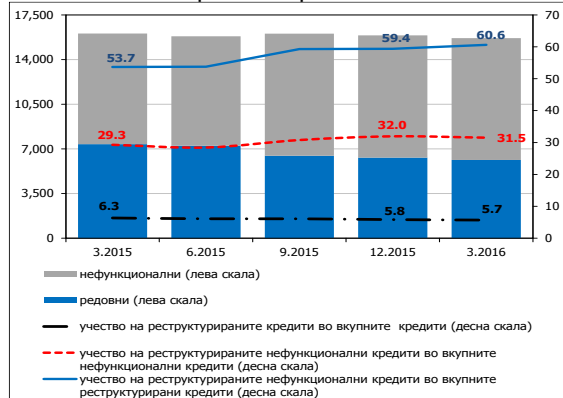
за станбен и деловен простор, додека натпросечна стапка на нефункционални кредити има кај кредитите наменети за потрошувачка (во чии рамки, во првиот квартал од 2016 година, највисок квартален раст имаат нефункционалните потрошувачки кредити).

Во анализираниот период, постои концентрација на кредитниот ризик кај неколку банки, мерена преку учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските друштва и домаќинствата. Така, стапката на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва е условена од неколку банки кај кои ова учество надминува 10%. Во првиот квартал од 2016 година кај нефинансиските друштва се забележува дивергенција на стапките на нефункционалните кредити на одделните банки, за разлика од стапките на нефункционалните кредити на домаќинствата каде што продолжува трендот на конвергирање кон медијаната и кон стапката на ниво на банкарскиот систем.

Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста е висока и минимално се зголеми во споредба со претходниот квартал. Високиот степен на резервираност на нефункционалните кредити овозможува задоволителен капацитет на банкарскиот систем за апсорбирање на неочекуваните кредитни загуби. Растот на покриеноста на нефункционалните кредити, кој се должи на побрзиот раст на исправката на вредноста од растот на нефункционалните кредити, упатува на согледувањата на банките за растечки ризици од овие кредити, пред сè на нефинансиските друштва.

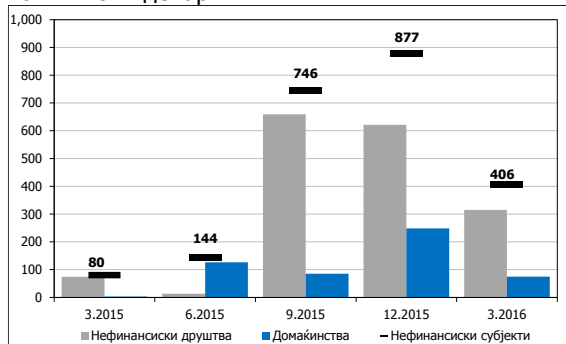

Графикон бр. 9
Структура на реструктурираните кредити според статусот (редовен или нефункционален), по квартали во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 10
Износ на отписи по квартали во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Реструктурирањето му дава можност на клиентот за олеснување на кредитниот „товар“ со соодветно приспособување на кредитните услови на моментално отежнатата финансиска состојба на клиентот. **Во првиот квартал од 2016 година, продолжи трендот на постепено зголемување на учеството на нефункционалните кредити во рамки на реструктурираните кредити. Сепак, учество на реструктурираните кредити во вкупните кредити не е големо (изнесува 5,7%) и се намалува.**

Отписите извршени во првиот квартал од 2016 година го достигнаа износот од 405 милиони денари. Безмалку половина од овој износ е резултат на споменатата регулаторна промена од декември 2015 година⁶ за чистење на портфолиото од изложеностите коишто се целосно резервирани подолго од две години. Така, доколку се из земе ефектот од сите отписи од првиот квартал од 2016 година, кварталната стапка на раст на нефункционалните кредити би била 2,3% наместо 1,0%. Поголемиот дел од отпишаните побарувања (77%) се однесуваат на нефинансиските друштва.

1.3. Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

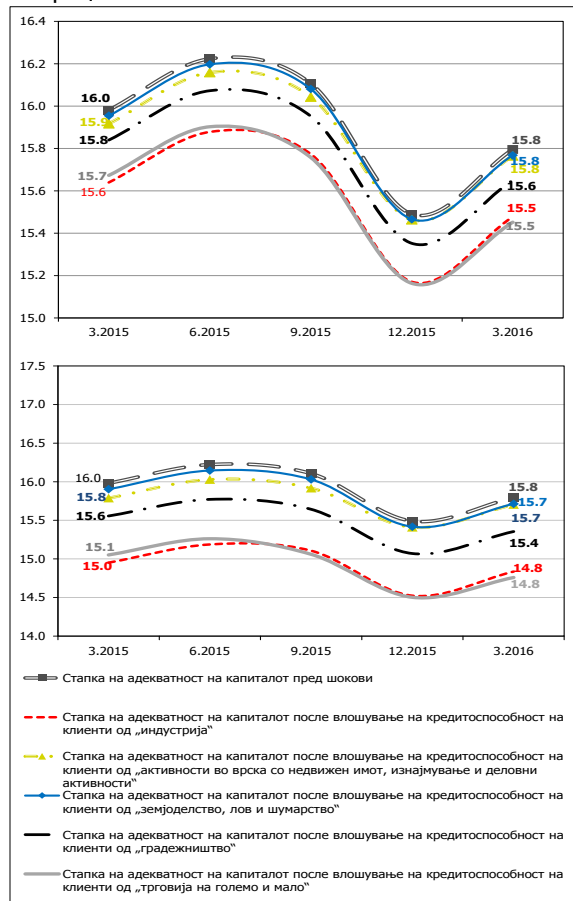
Редовните стрес-тестирања имаат за цел да ја испитаат чувствителноста на банкарскиот систем при влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио. Тие се состојат од симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора

⁶ НБРМ донесе Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15)

Графикон бр. 11

Стапка на адекватност на капиталот по одделни дејности, пред и по првата (горе) и втората (долу) симулација за двата сектора заедно во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

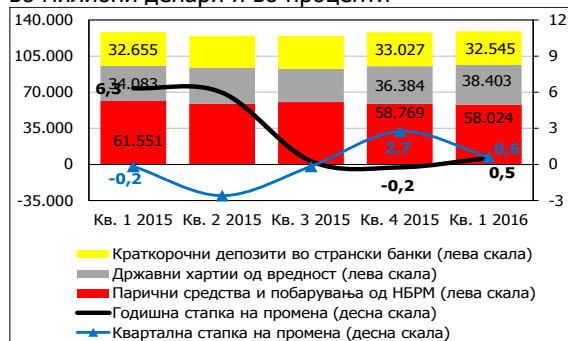
симулација) од кредитната изложеност кон нефинансиските друштва (по дејности) и домаќинствата (по кредитни производи), поодделно, и кон двата сектора заедно, кон двете следни категории со повисока ризиичност. **Резултатите од симулациите покажуваат отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови. Тие бележат значително подобрување** во споредба со претходниот квартал, што главно се должи на повисоката стапка на адекватност на капиталот пред симулациите. Најголемо намалување на стапката на адекватност на капиталот при спроведување на двете симулации се забележува при влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“.

2. Ликвидносен ризик

Во првиот квартал од 2016 година, банките во Република Македонија располагаа со доволен обем на ликвидни средства, што обезбедуваше нивно непречено оперативно работење. Ликвидните средства на банките забележаа пораст на крајот од кварталот, што ги подобри и показателите за ликвидноста. Растечката нестабилност на домашниот амбиент, кој претставува ограничувачки фактор не само за банките, туку и за сите економски субјекти, влијаеше врз промена на очекувањата на економските субјекти. Во април 2016 година, ова доведе до остварување на ликвидносниот ризик за банките, преку одливи на депозити и зголемена побарувачка за девизи, особено од населението, коишто, со оглед на високиот обем на ликвидни средства со којшто банките традиционално располагаат, беа навремено сервисирани од страна на банките⁷. Симулациите за отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шокови потврдуваат дека ликвидните средства на банкарскиот систем се во доволен обем за покривање на екстремни хипотетички ликвидносни одливи.

2.1. Динамика и состав на ликвидните средства

Графикон бр. 12
Ликвидни средства, структура и годишна стапка на раст
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Ликвидните средства⁸ на ниво на банкарскиот систем, на крајот од првиот квартал на 2016 година изнесуваат 128.972 милиони денари и споредено со крајот на 2015 година бележат благ раст за 0,6%, односно за 792 милиона денари. Токму растот кој беше остварен во првиот квартал од 2016 година го определи и годишниот раст на ликвидната актива од 0,5% (март 2016 - март 2015). Ниските приноси што ги носат ликвидните финансиски инструменти и постепено засилување на склоноста на банките за преземање кредитен ризик преку финансирање на домашните економски субјекти, влијаат ликвидните средства да растат со побавно темпо и воедно, нивниот раст да е поскромно споредено со растот на вкупните кредити или на вкупните средства на

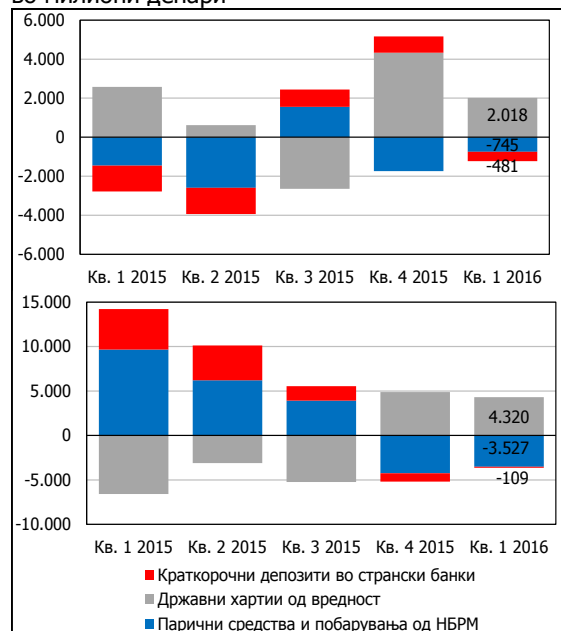
⁷ Како последица на негативното влијание на неекономските фактори врз очекувањата на домашните економски субјекти, во текот на април 2016 година дојде до намалување на депозитите во банките и зголемување на побарувачката на девизи, што влијаеше Народната банка во вториот квартал од 2016 година да ја зголеми каматната стапка на благајничките записи за 0,75 процентни поени, која почнувајќи од 11.5.2016 година изнесува 4%.

⁸ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентните сметки во странство и 3) сметководствената вредност на гласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 13
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на ликвидните средства по
одделни компоненти

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

банките. Така, на 31.3.2016 година годишната стапка на раст на ликвидните средства беше забележително пониска споредено со растот на вкупните кредити (од 8,6%), што укажува на тоа дека преземањето кредитен ризик од банките, со задоцнување ја следи промената на очекувањата на економските субјекти.

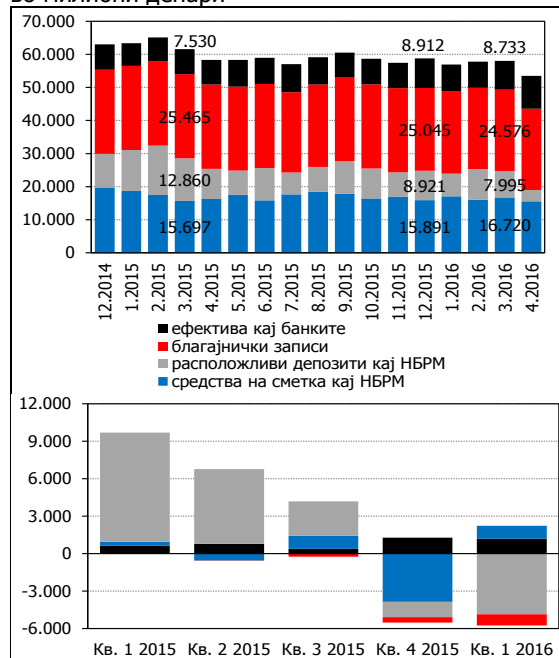
Нестабилниот домашен амбиент претставуваше реален стрес-тест во поглед на обемот на ликвидните средства, особено во услови на зголемена непостојаност на изворите на финансирање на банките. Така, кон средината на април 2016 година, влошените очекувања на економските субјекти, а особено на населението, предизвикаа повлекувања на депозитите надвор од банкарскиот систем и зголемена побарувачка на девизи. Ова претставуваше и причина за намалување на ликвидните средства на банките за 6,3% во текот на април 2016 година⁹.

Во првиот квартал од 2016 година, растот на ликвидните средства на банките се должеше исклучиво на нивните пласмани во државни хартии од вредност. На крајот на март 2016 година, овие пласмани пораснаа за 5,6% на квартална основа, односно за 12,7% на годишна основа. Другите компоненти на ликвидните средства на банките во првиот квартал на 2016 година, се намалија, што за нијанса беше поизразено кај вложувањата во финансиските инструменти кај Народната банка споредено со краткорочните девизни средства во странски банки, независно од тоа што поради движењата на каматните стапки на меѓународните пазари, пласирањето на девизни ликвидни средства во странски банки, речиси и да не им носи никаков приход на домашните банки. Промените на главните компоненти на ликвидните средства на банките, предизвикаа зголемување на структурното учество на државните хартии од вредност, од 28,4% на крајот на 2015 година

⁹ Освен на месечна основа, на крајот од април 2016 година ликвидните средства се намалени и на годишна основа за 5,1%, како и на квартална основа за 3,2%.

на 29,8% на крајот од првиот квартал од 2016 година.

Графикон бр. 14
Износ на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка (горе) и нивна квартална промена (долу), по одделни компоненти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалувањето на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка во првиот квартал од 2016 година првенствено се должи на кварталниот пад на вложувањата на банките во расположливите депозити¹⁰ во Народната банка, за 10,4%, со што два квартала едно по друго бележат намалување. Вложувањата на банките во благајничките записи на Народната банка, во текот на првиот квартал од 2016 година забележаа скромно намалување¹¹. Ефективата со која располагаат банките и нивните средства на сметките во Народната банка¹² во првиот квартал од 2016 година, забележаа раст, но нивната големина не беше доволна да го надомести намалувањето на пласманите во расположливите депозити.

На примарниот пазар на континуираните¹³ државни хартии од вредност, во првиот квартал од 2016 година се понуди поголем износ на хартии од вредност, што беше поизразено кај државните записи. Но, и покрај постепено зголемување на каматните стапки кои се нудеа при аукциите на државните записи¹⁴, и следствено, зголемувањето на нивната атрактивност од аспект на очекуваниот принос, сепак, побарувачката од пазарните учесници на

¹⁰ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13 и 166/13), банките можат да пласираат депозити во Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвремено повлекување. Каматните стапки на овие депозити во текот на првиот квартал од 2016 година изнесуваа 0,25% за депозитите преку ноќ и 0,5% за депозитите со рочност од седум дена.

¹¹ Тоа се должи на послабата побарувачка од банките поради промените во основицата со која се утврдуваат максималните износи за нивното учество на аукциите. Согласно со Одлуката за благајничките записи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 166/13, 30/15, 35/15 и 148/15), при спроведување на аукции на благајничките записи преку тендер со износи и утврден ограничен износ, Народната банка може да ги ограничи аукциските понуди на одделните банки, врз основа на нивното процентуално учество во вкупните денарски обврски на ниво на банкарскиот систем од основата за пресметување на задолжителната резерва, за периодот на исполнување, којшто започнува на денот на аукцијата.

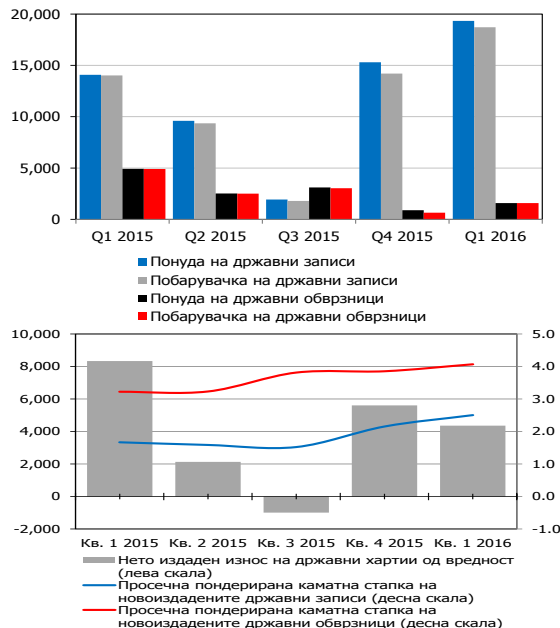
¹² Согласно со Одлуката за задолжителната резерва („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/12, 98/13, 166/13, 143/14, 30/15, 35/15 и 148/15), просечната дневна состојба на средствата на сметката на банката кај Народната банка се користи за исполнување на вкупната пресметаната задолжителна резерва на банките врз основа на нивните обврски во денари и обврски во денари со девизна клаузула, како и на 30% од пресметаната задолжителна резерва на банките врз основа на нивните обврски во странска валута. Банките, на дневна основа, можат целосно да ги користат своите средства на сметката кај Народната банка.

¹³ Како континуирани државни хартии од вредност се сметаат државните записи и државните обврзници издадени на домашниот финансиски пазар, а не се вклучуваат структурните хартии од вредност, т.е. обврзниците за денационализација.

¹⁴ Аукциите на државните записи и на државните обврзници се спроведуваа по пат на тендер со износи со однапред определена висина на каматна стапка.

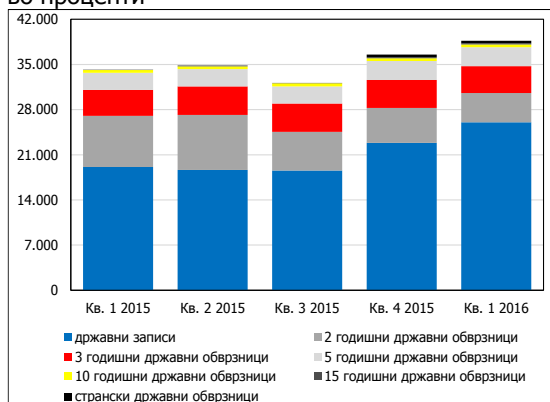

Графикон бр. 15 Понуда и побарувачка на државни хартии од вредност (горе) и нето издаден износ на државни хартии од вредност и просечна каматна стапка на примарниот пазар (долу) во милиони денари и во проценти

Извор: Народна банка и Министерство за финансии.
Забелешка: Како пондер при пресметката на просечната каматната стапка на новоиздадените хартии во определен квартал, е земен соодветниот номинален износ остварен на секоја поединечна аукција во соодветниот квартал.

Графикон бр. 16 Структура на континуираните државните хартии од вредност во сопственост на банките во проценти

Извор: Народна банка и Министерство за финансии.
Забелешка: Структурата на континуираните државни хартии од вредност е прикажана според нивната номинална вредност, со исклучок на странските државни обврзници кои се прикажани по нето сметководствена вредност.

примарниот пазар беше нешто пониска од понудениот износ. Нето издадениот¹⁵ износ на државни хартии од вредност во првиот квартал од 2016 година, изнесуваше 4.362 милиона денари и споредено со претходниот квартал бележи намалување за 1.247 милиони денари. Речиси 90% од нето издадениот износ на државни хартии од вредност произлегува од издавање државни записи.

Банките сè уште ја имаат улогата на најважен инвеститор на примарниот пазар на државни хартии од вредност, со учество од 46,2% во вкупната вредност на издадените државни хартии од вредност. И покрај постепено намалување на ова учество (на годишна основа е пониско за 1,5 процентни поени), сепак приносот и карактеристиките на овие финансиски инструменти¹⁶, но и скромната понуда на други алтернативи за пласирање на нивната ликвидност, ги прават атрактивни за домашните банки. Оттука, вложувањата во овие финансиски инструменти имаат важно место во структурата на ликвидните средства на банките, со учество од 29,8% на крајот од првиот квартал на 2016 година. Зголеменото вложување на банките во државни хартии од вредност на квартална основа произлегува од вложувањата во државни записи, кои учествуваат со повеќе од 67% во вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките. Вложувањата во државните

¹⁵ Нето издадениот износ е добиен како разлика меѓу остварениот износ на аукциите на државни хартии од вредност за определен временски период и износот на државни хартии од вредност што доставува во идентичниот временски период.

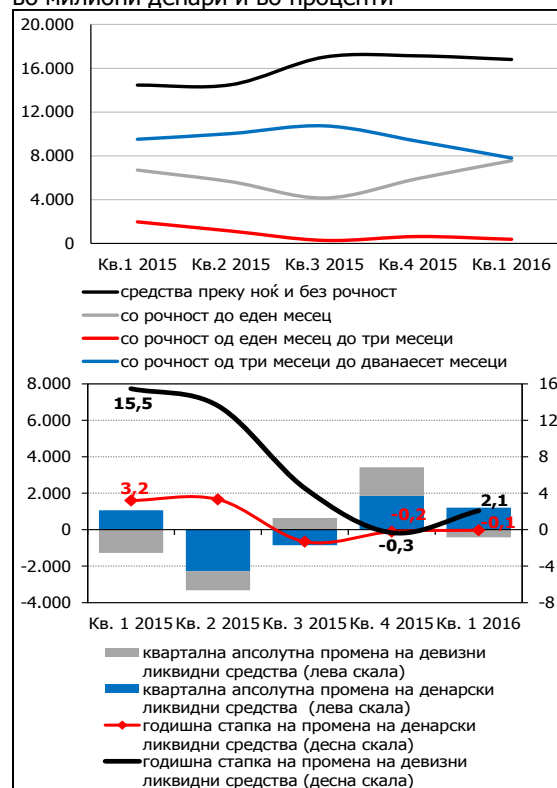
¹⁶ Согласно со Листата на хартии од вредност за спроведување монетарни операции („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11), државните хартии од вредност можат да се користат како инструмент за обезбедување при спроведување на монетарните операции од страна на Народната банка, што им дава можност да бидат користени во оперативното управување со ликвидноста. Воедно, согласно со точка 47 од Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 47/12, 50/13, 71/14 и 223/15), за побарувањата на банките од централната влада на Република Македонија при пресметката на активата пондерирана според кредитниот ризик, се применува пондер на ризичност од 0%, што практично значи дека за вложувањата во државни хартии од вредност, банките немаат потреба да пресметуваат капитал потребен за покривање на кредитниот ризик.

Графикон бр. 17

Движење на краткорочните депозити кај странски банки (горе) и промени на ликвидните средства според валутните карактеристики (долу)

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

обврзници издадени од Република Македонија во првиот квартал од 2016 година се намалија за 1.057 милиони денари, со што нивното учество во структурата на државните хартии од вредност на банките се намали на квартална основа за 4,7 процентни поени (на 31.3.2016 година изнесува 31,6%). Најголем дел од обврзниците издадени од Република Македонија во сопственост на домашните банки се со релативно кратка договорна рочност¹⁷, независно од фактот што на пазарот се реализираа емисии на обврзници и со рочност од десет и петнаесет години. Вложувањата во државни обврзници издадени од странски држави имаат скромно учество од околу 1% во вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките.

Средствата пласирани во странски банки со договорна рочност помала од една година, се најзначајната девизна компонента на ликвидните средства на банките¹⁸, кои се намалија во првиот квартал на 2016 година. Најголем дел од краткорочните средства вложени кај странски банки се пласирани преку ноќ, односно се наоѓаат на кореспондентните сметки на домашните банки во странство¹⁹, кои најчесто носат ниски, па дури и негативни приноси како одраз на тековната поставеност на монетарните инструменти на поважните централни банки во светот и ниските каматни стапки на меѓународните финансиски пазари. Во првиот квартал од 2016 година, се забележува одредено намалување на рочноста на овие средства (мало намалување на средствата орочени од три до дванаесет месеци, за

¹⁷ На 31.03.2016 година, домашните државни обврзници издадени со рок на достасување од две или три години, заедно формираат над 71,2% од обврзниците во сопственост на банките, односно 22,5% од вкупните државни хартии од вредност во сопственост на банките.

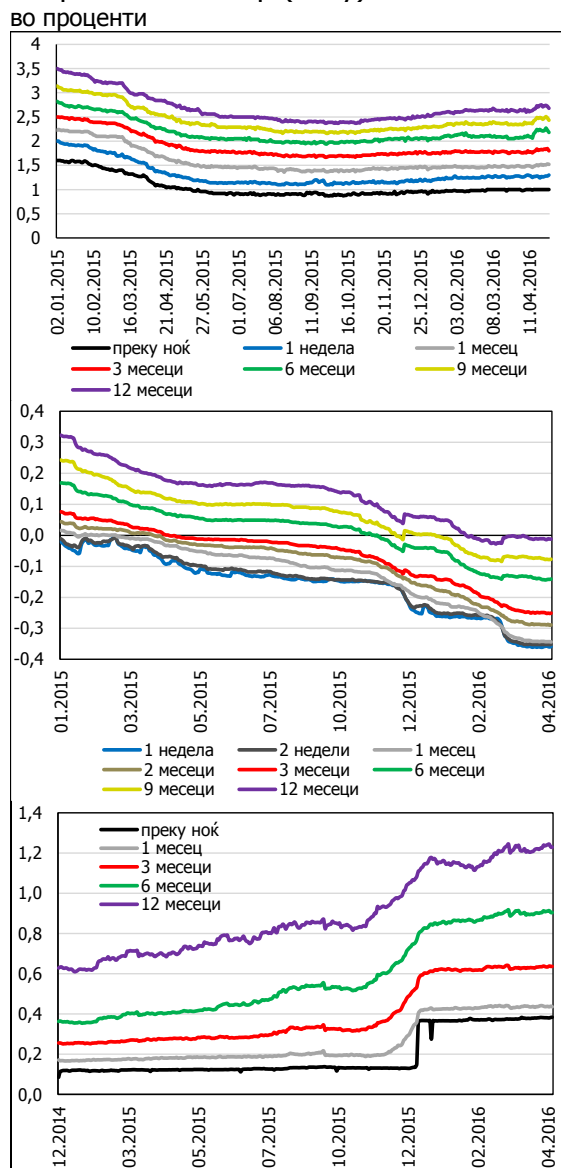
¹⁸ Покрај краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентните сметки кај странски банки, како дел од девизните ликвидни средства се вклучени и вложувањата во државни хартии од вредност номинирани во девизи, како и девизната ефективна на банките. Согласно со Одлуката за девизен депозит кај Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16), почнувајќи од 6.5.2016 година, банките можат да пласираат депозити во евра во Народната банка по каматна стапка утврдена од страна на гувернерот, додека според одредбите на претходно важечката Одлука за девизен депозит кај Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 42/2011), банките можеа да пласираат вакви депозити по каматна стапка што беше еднаква на каматните стапки на средствата пласирани во централните банки во евро-зоната, во меѓународните финансиски институции и приносите на државните записи на земјите-членки на евро-зоната.

¹⁹ Овие девизни ликвидни средства, банките можат веднаш да ги употребат за вршење на нивните оперативни активности, првенствено за извршувањето на плаќања во странска валута за сметка на банката и/или за нејзините клиенти.

Графикон бр. 18

Движење на основните меѓубанкарски каматни стапки: СКИБОР (горе) и ЕУРИБОР (средина) и ЛИБОР за американски долар (долу) во проценти

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за Еурибор и интернет-страницата на федералната резервна банка од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за САД-долари.

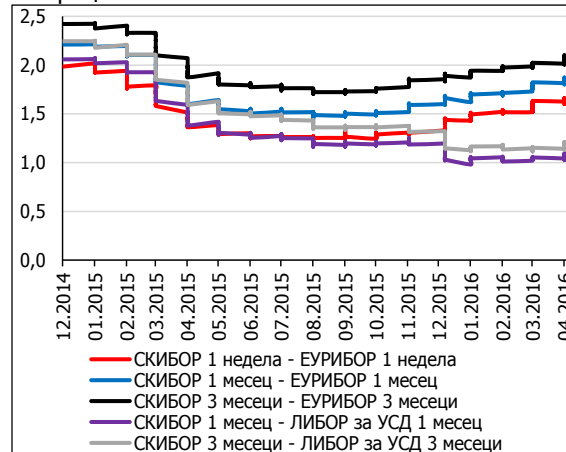
сметка на зголемување на средствата орочени на еден месец). Падот на краткорочните средствата во странските банки во првиот квартал од 2016 година, влијаеше да се намалат и девизните ликвидни средства на банките, но нивното учество во вкупните ликвидни средства на банките од 28,6% е непроменето во споредба со крајот од 2015 година.

Во текот на првиот квартал од 2016 година, каматните стапки на домашниот меѓубанкарски пазар (СКИБОР) забележаа мало зголемување, додека каматните стапки на меѓубанкарскиот пазар во евро-зоната (ЕУРИБОР) забележаа опаѓање. Овие **дивергентни движења на меѓубанкарските каматни стапки во првиот квартал на 2016 година предизвикаа зголемување на распонот меѓу нив**²⁰. Со тоа, по неколкугодишниот тренд на постепено намалување на овој распон и достигнувањето на историски најниското ниво во третиот квартал на 2015 година, во текот на последниот квартал од 2015 година и во првиот квартал од 2016 година, започна да се забележува негово проширување. На меѓубанкарскиот пазар во евро-зоната, уште во последниот квартал на 2015 година, почна тренд на нешто поостро намалување на каматните стапки, што уште повеќе се интензивира во првиот квартал од 2016 година. Така, ЕУРИБОР, не само кај пократките рочности, туку и кај најголемата рочност од дванаесет месеци, забележа негативна вредност. Основата на овие движења, ја претставуваа сигналите што ги праќаше Европската централна банка за преземање дополнителни мерки за понатамошно олабавување на монетарната политика за да се влијае кон избегнување поголема дефлација во евро-зоната, а коишто во текот на март 2016 година, беа преточени и во конкретни одлуки за поставеноста на инструментите на нејзината монетарна

²⁰ Распонот меѓу СКИБОР и ЕУРИБОР за соодветни рочности, на крајот на првиот квартал на 2016 година а споредено со крајот на 2015 година, беше зголемен во интервал од околу 9 базични поени (за рочност од шест месеци) до околу 20 базични поени (за рочност од една недела).

Графикон бр. 19

Движење на распонот на СКИБОР во однос на ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долари, за избрани рочности во процентни поени

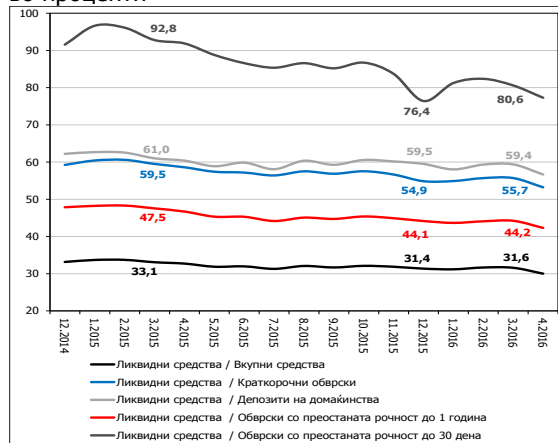
Извор: Пресметка на Народната банка, врз основа на јавно расположливи податоците за меѓубанкарските каматни стапки.

политика²¹. Наспроти ова, на домашниот меѓубанкарски пазар, главно како последица на нестабилниот домашен амбиент и преносните ефекти од тоа, дојде до нагорно придвижување на денарските меѓубанкарски каматни стапки.

Дополнителен фактор што влијае врз перцепциите за ризиците на пазарните учесници, и следствено, што се одразува врз премијата за ризик што ја вградуваат пазарните учесници во денарските каматни стапки, претставуваше зголемувањето на основната каматна стапка на американската централна банка (Федералните резерви) во декември 2015 година²². Ова зголемување, иако беше навестено и пазарните учесници го очекуваа, сепак се одрази преку нагорно придвижување на нивото на меѓународните меѓубанкарските стапки во долари.

Графикон бр. 20

Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Показатели за ликвидноста

Во првиот квартал на 2016 година показателите за ликвидноста на банкарскиот систем²³ главно манифестираа зголемување, и тоа пред сè поради намалувањето на различните категории обврски, како и намалување на вкупните средства на банките. Единствен исклучок претставува показателот за покриеноста на депозитите на населението со ликвидни средства, којшто се намали, првенствено поради растот на депозитите на населението во првиот квартал од годината.

Хетерогеноста на показателите за ликвидноста²⁴ помеѓу **одделните банки**²⁵, се

²¹ Преглед на одлуките на Европската централна банка за монетарната политика од март 2016 година е достапен на следната интернет-адреса: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2016/html/pr160310.en.html>.

²² Федерални резерви на САД, на 16.12.2015 година објавија зголемување на таргетираниот интервал за основната каматна стапка за 0,25 процентни поени, со што новопоставениот интервал е од 0,25% до 0,5%. Повеќе информации се достапни на: <https://www.federalreserve.gov/newsevents/press/monetary/20151216a.htm>.

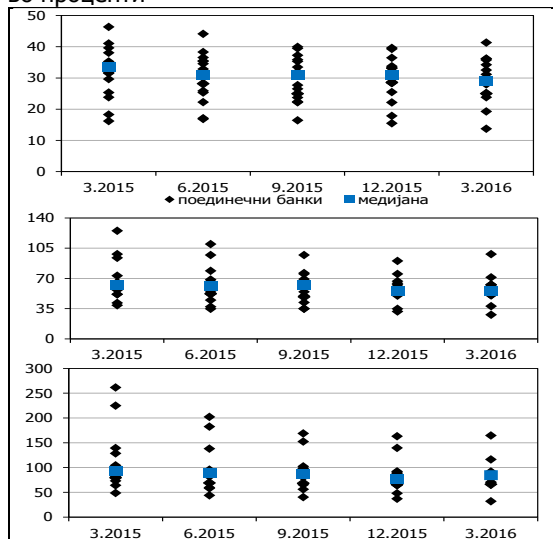
²³ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

²⁴ Во првиот квартал од 2016 година, се проширува интерквartilната разлика кај показателите за ликвидноста (со исклучок на покриеноста на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена).

Графикон бр. 21

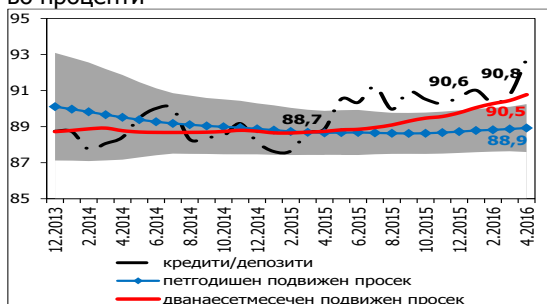
Учество на ликвидните во вкупните средства (горе), покриеност на краткорочните обврски со ликвидни средства (средина) и на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена (долу), по одделна банка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 22

Динамика на показателот кредити/депозити на нефинансиски субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Засенчениот дел во графиконот претставува распон од една стандардна девијација над и под петгодишниот подвижен просек на показателот.

зголемува, односно се прошируваат разликите меѓу одделните банките во поглед на динамиката на нивните ликвидни средства и на одделните категории обврски.

Во првиот квартал на 2016 година соодносот меѓу кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти продолжи да се зголемува.

Притоа, овој показател е повеќе од една стандардна девијација над неговиот петгодишен подвижен просек, а воедно и над неговиот дванаесетмесечен подвижен просек. Зголемувањето на показателот беше предизвикано од нешто побрзото квартално намалување на депозитите, споредено со падот на кредитите на нефинансиските субјекти. Растот на овој показател укажува на намалување на степенот на финансирање на кредитите со депозити, што воедно сигнализира и повисок степен на ликвидносен ризик. Посебна претпазливост е потребна кај банките каде што овој показател е над 100%²⁵, што укажува на финансирање на дел од кредитите преку недепозитни извори, коишто по правило се сметаат за извор на финансирање со поголема проментливост. На крајот од првиот квартал на 2016 година, кај пет банки со заедничко учество во вкупните средства од 22,2% (шест банки со учество од 23,8% на 31.12.2015 година), показателот кредити/депозити е над 100%.

Показателите за ликвидноста, според валутните карактеристики на средствата и обврските, во првиот квартал од 2016 година имаат спротивно движење. **Показателите за ликвидноста во денари главно бележеа зголемување, додека показателите за девизната ликвидност манифестираа стабилност или скромно намалување.** Растот на вложувањата на банките во државните хартии од вредност како

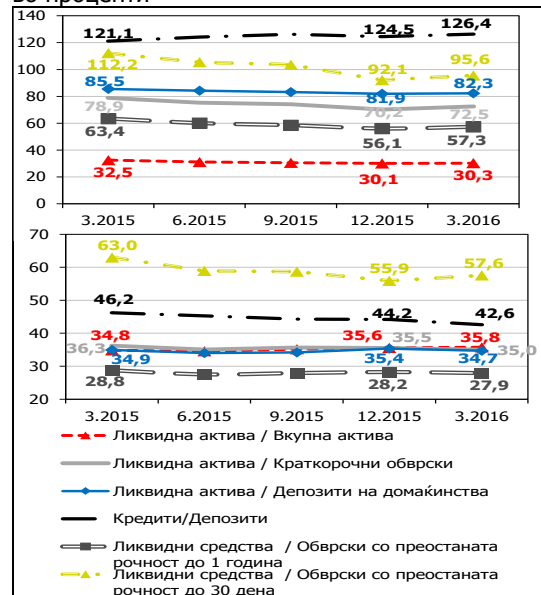
²⁵ На крајот од првиот квартал на 2016 година, учеството на ликвидните средства во вкупните средства се движи во интервал од 13,7% до 41,3%, со медијана од 29,0%. Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е во интервал од 28,0% до 98,2%, со медијана од 56,1%, додека покриеноста на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена се движи од 31,9% до 164,6%, со медијана од 84,6%.

²⁶ Показателот кредити/депозити по одделни банки на 31.3.2016 година се движи во интервал од 71,2% до 128,4% (од 72,5% до 128,7% на крајот од 2015 година) со медијана од 96,3% (95,3% на 31.12.2015 година).

Графикон бр. 23 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу)

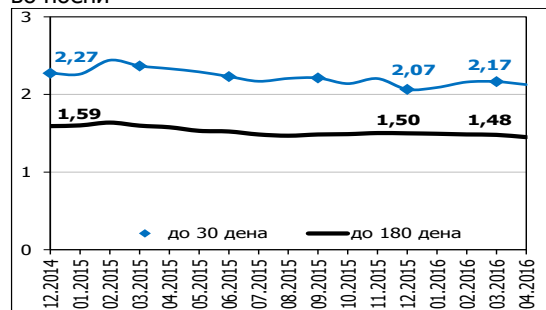
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 24 Стапки на ликвидност за банкарскиот систем

во поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

финансиски инструмент со очекуван паричен тек во денари, влијаеше ликвидните средства во денари да пораснат, што при кварталното намалување на изворите на финансирање (депозитите) на банките со очекуван паричен тек во денари²⁷, детерминира раст на показателите за ликвидноста во денари. Од друга страна, во првиот квартал од 2016 година, депонентите повеќе преферираа да ги чуваат на своите средства во банките во странска валута, што во комбинација со скромниот пад на девизните ликвидните средства, предизвика намалување на показателите за ликвидност во девизи.

Стапките за ликвидност на банкарскиот систем²⁸ претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, значително го наминуваат пропишаното ниво од 1.

2.3. Рочна структура на средствата и обврските

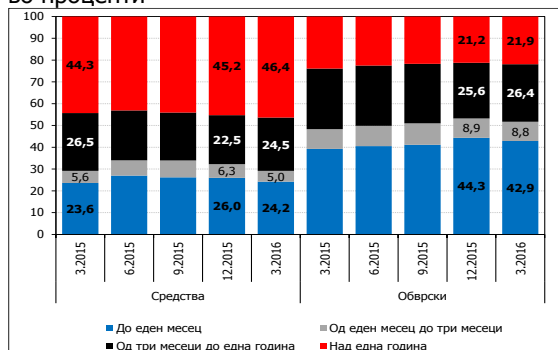
Во првиот квартал на 2016 година, дојде до одредени промени во структурата на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност, во насока на продолжување на просечната рочност на средствата и намалување на просечната рочност на обврските. Кај обврските се намалија обврските со преостаната рочност помала од еден месец, поради падот на депозитите по видување во текот на овој квартал. Договорната преостаната рочност на средствата се зголеми поради падот на

²⁷ Банките ги примаат и ги враќаат денарските депозити и депозитите во денари со валутна клаузула во денари и следствено, имаат очекуван паричен тек (прилив или одлив) во денари. Во согласност со одредбите на Законот за девизното работење, банките ги примаат и ги враќаат девизните депозити во соодветната странска валута и следствено, имаат очекуван паричен тек (прилив или одлив) во странска валута.

²⁸ Одлука за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на РМ“ бр. 126/11, бр. 19/12 и бр.151/13).

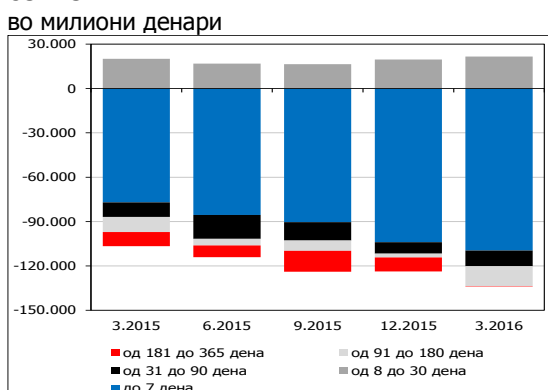

Графикон бр. 25
Структура на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26
Динамика на договорната преостаната рочна (не)усогласеност меѓу средствата и обврските по рочни сегменти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

краткорочните кредити на нефинансиските субјекти во првиот квартал од 2016 година.

Кварталните промени во структурата на средствата и обврските на банките според нивната договорна рочност, се одразија и врз јазот помеѓу нив.

На крајот од првиот квартал на 2016 година, банките имаа формирано очекувања за висока стабилност на депозитите, што се потврдува со позитивната разлика меѓу средствата и обврските според нивната очекувана преостаната рочност (анекс бр. 30). Позитивните очекувања се забележуваа како збирно, така и по одделни рочни сегменти. Така, на 31.3.2015 година банките очекуваа 84,8% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (82,8% на 31.12.2015 година) да останат стабилни, односно и понатаму да останат во банките, додека за вкупните депозити, процентот на очекуваната стабилност е уште повисок и изнесува 84,6%. Со оглед на фактот што во вториот квартал на 2016 година следеше одлив на депозитите надвор од банките и знаци на притисоци врз девизниот пазар, постои простор за преиспитување на начинот на кој банките ги формираат очекувањата за нивната стабилност и вградување на новите искуства како при формирањето на очекувањата за динамиката на одделните категории на средства и обврски.

2.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

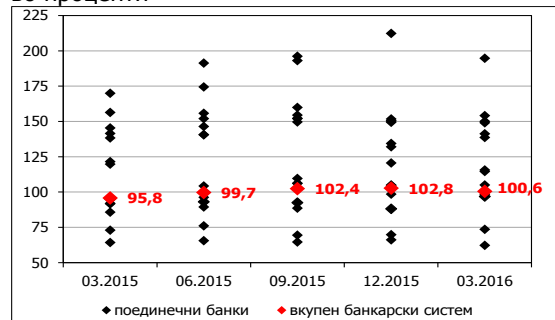
Симулациите за претпоставени ликвидносни шокови во форма на комбинирани екстремни одливи на изворите на финансирање²⁹ надвор од

²⁹ При симулацијата се претпоставува одлив на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, на 20% од депозитите на населението, на обврските кон матичните субјекти со исклучок на обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти коишто се исклучени од симулацијата бидејќи согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот нивната предвремена исплата е предмет на ограничување, на 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимитите по основ на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциски сметки) во билансни побарувања. При спроведувањето на симулациите за ликвидносни шокови е изземена

Графикон бр. 27

Намалување на ликвидните средства при симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

банките во временска рамка од 30 дена, покажуваат дека банките поради обемот на ликвидните средства, имаат прифатлива отпорност на екстремни шокови. Комбинацијата на вакви екстремни ликвидносни одливи ги апсорбира ликвидните средства на банкарскиот систем во целост (над 100%). Притоа, недостаток на ликвидни средства би имало кај десет банки (во висина од 18.295 милиони денари), со заедничко учество во вкупните средства на банкарскиот систем од 56,8% на крајот од првиот квартал на 2016 година. Кај останатите четири банки, после овој интегриран ликвидносен шок, учеството на ликвидните средства во вкупните средства би изнесувало од 0,6% до 19,3%. Доколку за потребите на оваа симулацијата се прошири опфатот на ликвидните средства со други финансиски инструменти³⁰, за кои може да се претпостави дека банките во временска рамка од 30 дена би можеле релативно брзо и лесно да ги наплатат или конвертираат во парични средства, тогаш падот на ликвидните средства на ниво на банкарски систем би изнесувал 90,9%, што значи дека и по вакви шокови на банките би им останал на располагање одреден износ на ликвидни средства.

При примена на поединечните претпоставени ликвидносни шокови, банките имаат доволно ликвидни средства за да ги намират симулираните парични одливи.

Како поединечно позначајни ликвидносни шокови што се комбинираат за потребите на оваа симулација, се симулациите за одлив на депозитите на 20-те најголеми депоненти и за одлив на 20% од депозитите на населението, што е сосема очекувано со оглед на деловниот модел на домашните

„Македонската банка за поддршка на развојот“ АД Скопје, поради законското ограничување за настап на депозитниот пазар и оттука, при презентацијата на резултатите сите показатели се прикажани без оваа банка.

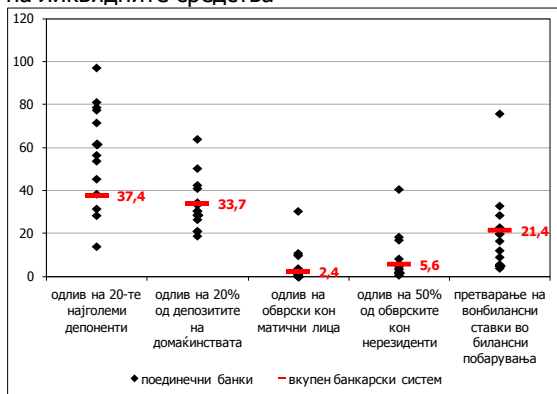
³⁰ При ова проширување на опфатот на ликвидните средства, покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следните финансиски инструменти од билансот на банките: долгорочните депозити во странски банки, инструменти на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредити со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките која

што е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на населението.

Графикон бр. 28

Придонес на одделните комбинирани шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок, по банка како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

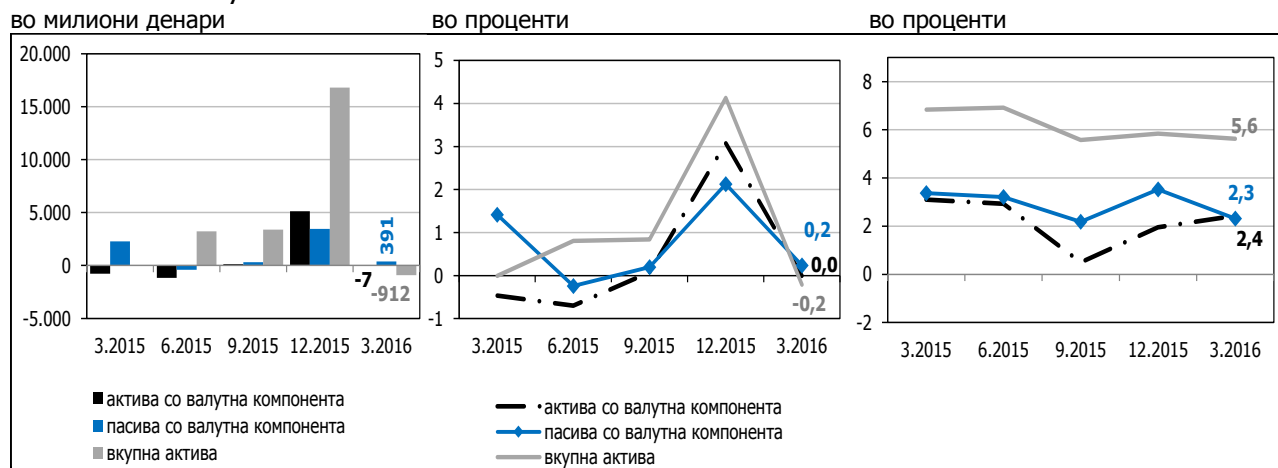
банки, односно структурата на нивните извори на финансирање. Овие два хипотетички ликвидносни шокови заедно детерминираат речиси 70% од резултатот на симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови.

Релативно важна улога има и потенцијалното претворање на определени вонбилансни изложености на банките во билансни побарувања, главно поради обемот на одобрените непокриени кредитни лимити и дозволени пречекорувања врз основа на трансакциски сметки и кредитни картички. Шоките што се поврзани со одливи на обврски кон нерезидентите или одливи на обврски кон матичните лица без третман на капитални инструменти, имаат помал придонес во формирањето на вкупните комбинирани одливи, што е одраз на тоа што банките не се финансираат во поголем обем преку вакви обврски. Распределбата на вкупните комбинирани одливи по одделни шокови, недвосмислено ја покажуваат важната улога на депозитите за финансирањето на домашните банки и дека одржливоста на ликвидносната позиција на банките, како и потенцијален раст на активностите, најмногу е детерминиран од случувањата и настапот на банките на депозитниот пазар и одржувањето на довербата од домашните депоненти.

3. Валутен ризик

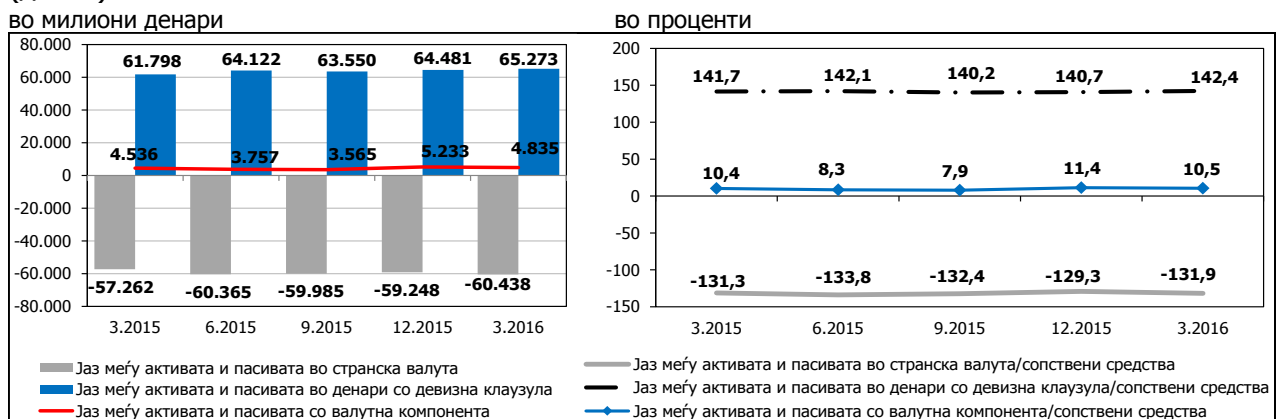
Банкарскиот систем во Република Македонија има релативно ниска изложеност на валутен ризик (учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките е позитивен и е на релативно ниско ниво, кој во првиот квартал од 2016 година дополнително се намали). Еврото е најзастапената валута во активата и пасивата со валутна компонента, што исто така, придонесува за ниската изложеност на банките кон валутниот ризик, поради применетата стратегија на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото. Поизразената променливост и генерално, надолните движења на вредноста на фунтата во првиот квартал од 2016 година, речиси и да нема влијание врз стабилноста на македонскиот банкарски систем, поради незначителната застапеност на оваа валута во билансите на банките. Банките се усогласени со пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција, којшто изнесува 30% од сопствените средства.

Графикон бр. 29 Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно)

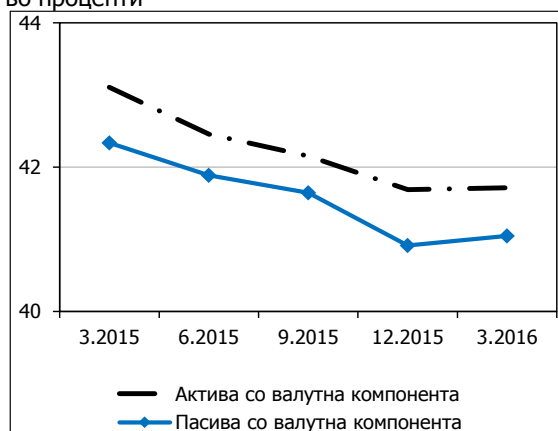

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 31

Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките во проценти

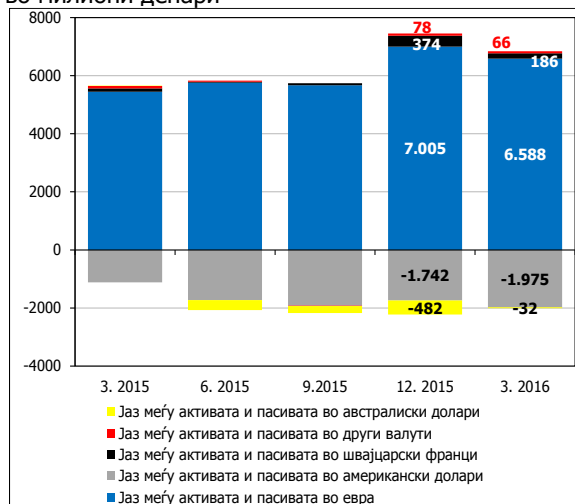

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, кредитите се земени на нето основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

Графикон бр. 32

Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.3.2016 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента се намали за 398 милиони денари во однос на претходниот квартал.

Стеснувањето на јазот се должи на растот на пасивата со валутна компонента, во кој најголем придонес имаат депозитите на нефинансиски институции во странска валута (без тековните сметки). Стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, во услови кога сопствените средства речиси и да не бележат промени, придонесе за намалување на неговото учество во сопствените средства за 0,9 процентни поени во однос на претходниот квартал.

Учеството на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива, односно пасива на банкарскиот систем го прекина трендот на намалување. Имено, учеството на активата со валутна компонента остана непроменето, додека учеството на пасивата со валутна компонента се зголеми за 0,1 процентен поен.

Еврото е најзастапената валута во структурата на активата и пасивата на банкарскиот систем со валутна компонента, што во услови на стабилен девизен курс на денарот во однос на еврото, ја потврдува релативно ниската изложеност на банките на валутниот ризик. Исто така, јазот во евра, со намалувањето од 417 милиони денари најмногу придонесе за намалувањето на вкупниот јаз на средствата и обврските со валутна компонента. Други валути кои имаа влијание врз стеснување на јазот се американскиот долар, чиј негативен јаз се зголеми за 232 милиона денари и швајцарскиот франк, кој бележи намалување на позитивниот јаз за 188 милиони денари. Во овој квартал најголема промена забележа негативниот јаз во австралиски долари, кој се стесни за 450 милиони денари³¹.

³¹ Активата со валутна компонента во австралиски долари се зголеми за 501 милион денари, додека порастот на пасивата со валутна компонента во австралиски долари е многу помал и изнесува 51 милион денари. Во првиот квартал од 2016 година, една банка вложила во депозити во друга странска банка во износ од 418 милиони денари.

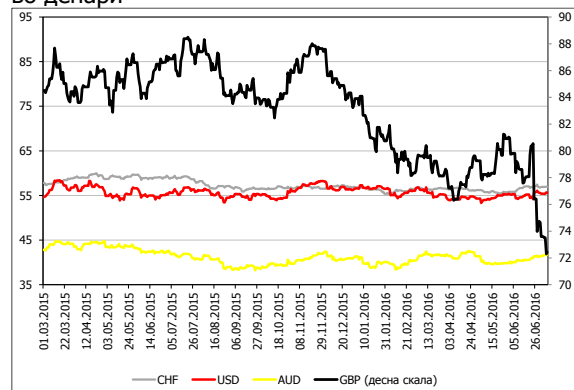

Табела бр. 1 Структура на активата и пасивата со валутна компонента, според валута во проценти

Валута	31.12.2015		31.03.2016	
	Активна	Пасива	Активна	Пасива
Евро	88,9	87,5	89,0	87,6
Американски долар	6,7	8,0	6,5	7,9
Швајцарски франк	1,8	1,7	1,6	1,6
Австралиски долар	0,9	1,3	1,2	1,3
Останато	1,6	1,6	1,7	1,7
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 33 Движење на курсот на денарот во однос на британската фунта, американскиот долар, швајцарскиот франк, и австралискиот долар во денари

Извор: НБРМ.

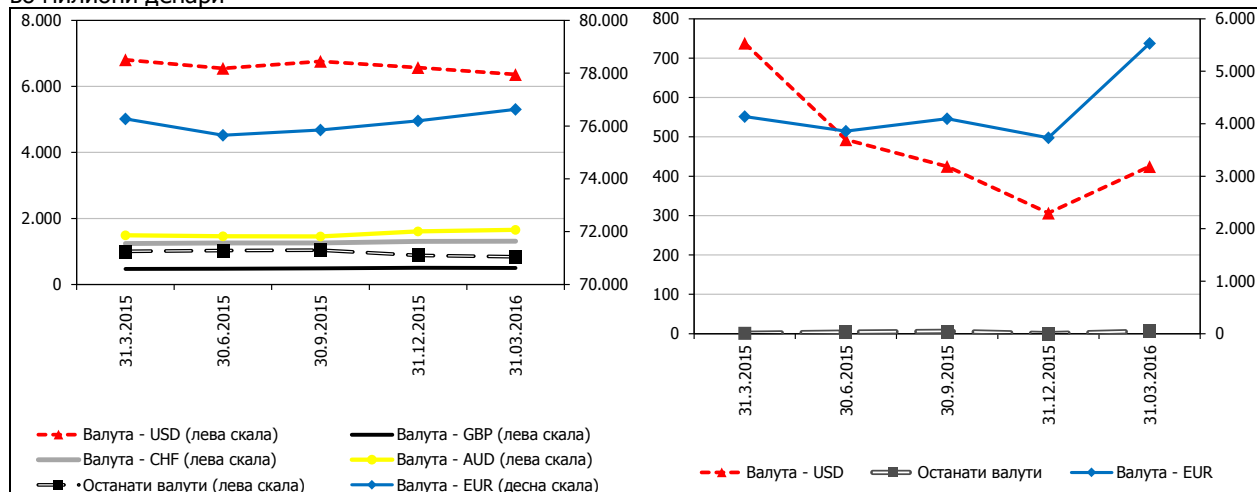
Овој квартал го одбележа поизразената волатилност и генерално надолните движења на вредноста на британската фунта. Неизвесноста околу резултатите од референдумот за излез на Велика Британија, од Европската унија, имаше силно влијание врз движењата на фунтата, чија вредност, по објавувањето на резултатите од референдумот, регистрира силен пад во однос на другите валути. Во банкарскиот систем на Република Македонија, оваа валута има минимална застапеност (помалку од 1% од активата, односно пасивата со валутна компонента), па оттука, промените на нејзината вредност не претставуваат директен ризик за работењето на банките.

Доминантна ставка во активата со валутна компонента се кредитите, со учество од 78,2%, додека доминантна ставка во пасивата со валутна компонента се депозитите, кои зафаќаат 61,3%. Кај кредитите, како и кај депозитите, еврото е најзастапената валута со учество од 91,4% и 88,5%, соодветно. Кај физичките лица, депозитите во евра се зголемуваат континуирано во последните три квартали.

Графикон бр. 34 Депозити во странска валута* на физичките лица (лево) и на нефинансиските друштва (десно)

во милиони денари

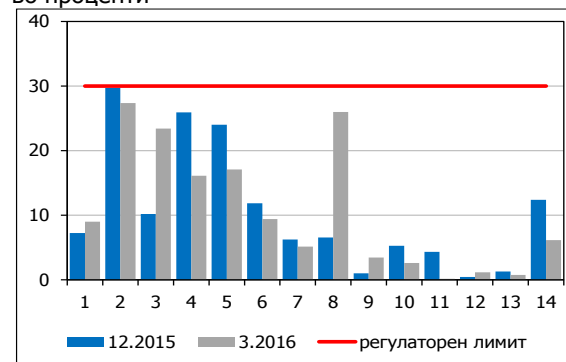
Извор: НБРМ.

*Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва.

Графикон бр. 35

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки

во проценти

Извор: НБРМ.

На 31.3.2016 година, сите банки беа усогласени со пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција, којшто изнесува 30% од сопствените средства.

Табела бр. 2

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција/сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	4	2	8	6	9	4	7	2	12	2	5
од 5% до 10%	3										4
од 10% до 20%	3										2
од 20% до 30%	2										3
над 30%											

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

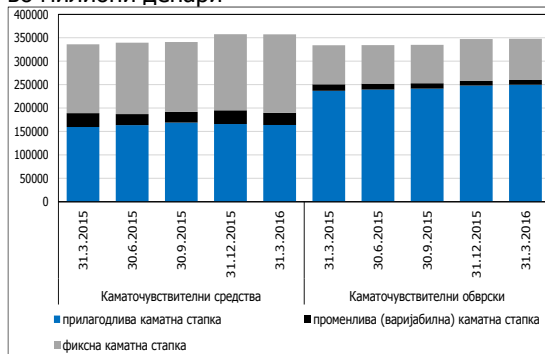

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Во првиот квартал од 2016 година банките во Република Македонија успешно управуваа со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности. Зголемената употреба на фиксната каматна стапка, особено кај кредитирањето на домаќинствата, предизвика натамошен раст на соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности и сопствените средства. Сепак, користењето прилагодливи каматни стапки, како и фактот дека главно станува збор за каматни стапки коишто се фиксни само определен период, а по истекот на тој период стануваат променливи или прилагодливи, го ублажува потенцијалниот ризик за банките за губење приходи во случај на раст на активните каматни стапки на пазарот.

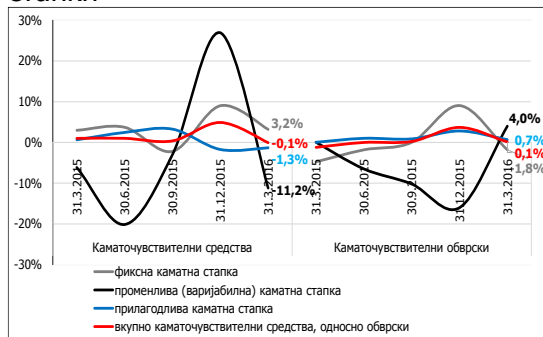
Графикон бр. 36

Структура на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 37 Квартална промена на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на првиот квартал од 2016 година, каматочувствителните средства и обврски на банките останаа на речиси исто ниво како и на 31.12.2015 година³².

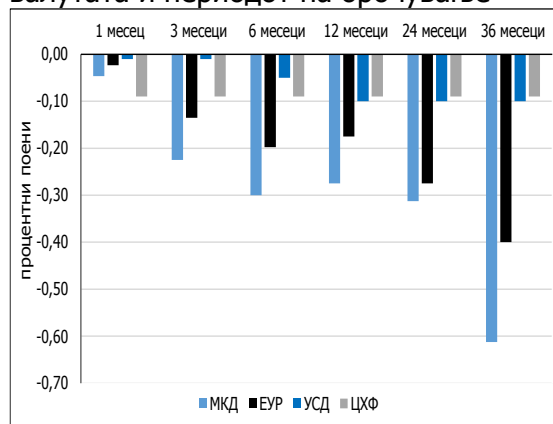
Кредитирањето со прилагодлива каматна стапка, која е најголема позиција во структурата на каматочувствителната актива, се намали за 1,3%, за сметка на растот на примената на фиксните каматни стапки. Ова зголемување се должи на подемот нај станбените и потрошувачките кредити со фиксни и релативно ниски каматни стапки за првите неколу години од кредитот, а во мал дел и на промената на видот на каматната стапка (од променлива во фиксна) извршена како дел од реструктурирањето на кредитите кај една банка. Исто така, зголемувањето на каматочувствителните средства со фиксна каматна стапка се должи и на зголемените вложувања на банките во државни записи за 2,5%. **Ваквите движења предизвикаа за првпат, учеството на средствата со фиксна каматна стапка да го надмине учеството на средствата со прилагодлива каматна стапка (46,9% и 45,4%, соодветно).**

³² Каматочувствителните средства и обврски претставуваат 84,5% и 82,3%, соодветно од активата на банките (на 31.12.2015 година: 84,4% и 82,0%, соодветно).

Графикон бр. 38

Промена на каматните стапки на депозитите на физички лица, според валутата и периодот на орочување

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

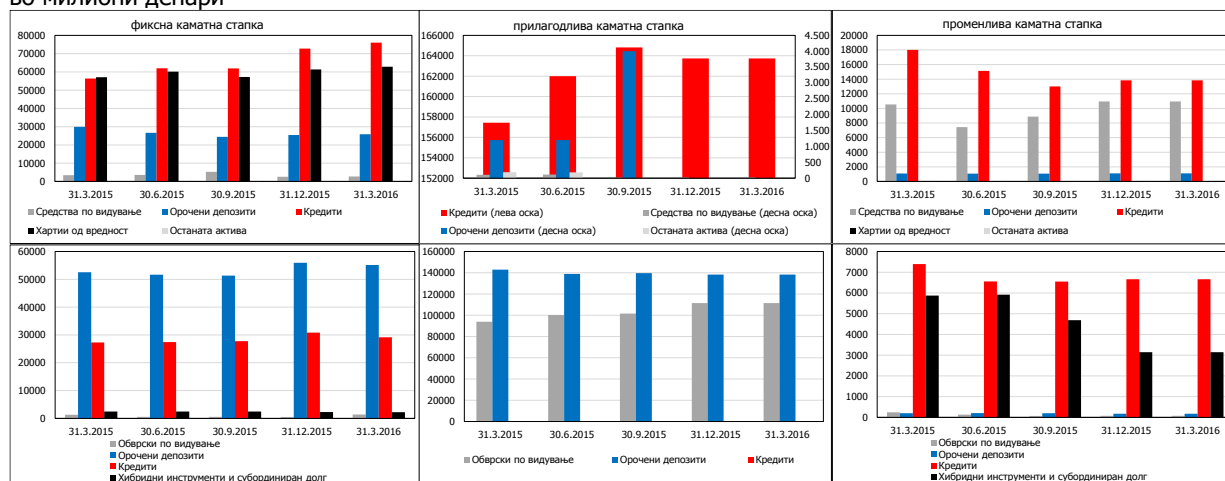
*Анализата се однесува на каматните стапки на депозитите на физички лица, што се пресметувале на традиционалните депозити, коишто во целост се депозити со прилагодлива каматна стапка и тоа за периодот од јануари до март 2016 година, на месечно ниво.

За разлика од структурата на каматочувствителните средства, кај каматочувствителните обврски и понатаму најзастапени се позициите со прилагодливи каматни стапки со 71,8%, коишто ги определуваат и вкупните движења на страната на пасивата. Така, кварталниот раст на каматочувствителните обврски се должи на растот на депозитите со прилагодливи каматни стапки, во најголем дел од секторот „домаќинства“, и тоа на орочените депозити со можност за предвремена отплата и на депозитите по видување.

Во првите три месеци од годината, банките само еднаш извршиле промени на прилагодливите каматни стапки на депозитите на физички лица и тоа кај сите анализирани валути и во сите рочности. Притоа, сите промени коишто ги направиле банките на каматните стапки на депозитите на физички лица во првиот квартал од 2016 година се во насока на нивно намалување. Најизразено намалување на каматните стапки се забележа кај депозитите во денари и во евра, од 0,6 и 0,4 процентни поени, во просек за сите банки.

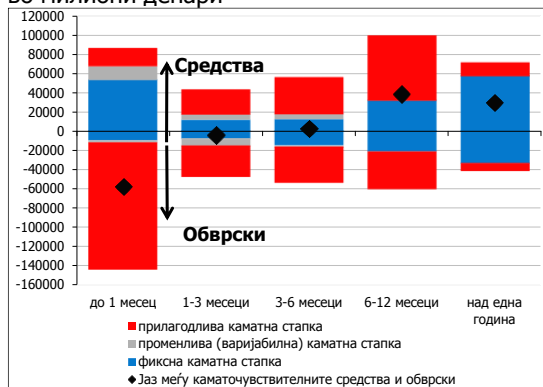
Графикон бр. 39

Состојба на каматочувствителните средства (горе) и обврски (долу), според ставките во билансот на состојба и типот на каматните стапки во милиони денари

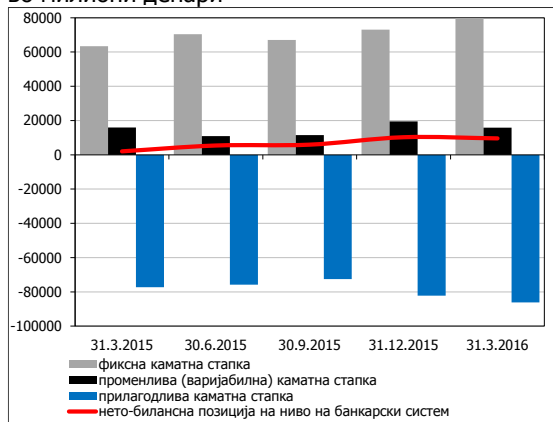
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 40
Состав на каматочувствителните средства и обврски, според рочноста и типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 41
Јаз помеѓу каматочувствителните средства и обврски на ниво на банкарскиот систем во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Обврските со фиксна каматна стапка забележаа квартално намалување коешто **се должи на отплатата на кредитни линии кон странски банки.**

Според преостанатата рочност, **јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски е значаен во рочните сегменти до 1 месец, од 6 до 12 месеци и над една година.** Ризикот од промена на каматните стапки присутен кај првите два рочни блока се релативизира со користење прилагодливи каматни стапки, коишто на банките им овозможуваат соодветно управување со овој ризик. Значајното присуство на фиксните каматни стапки во рочниот сегмент над една година и позитивниот јаз присутен во оваа рочност, упатуваат на ризик од зголемување на каматните стапки. Сепак, станува збор за позиции кај кои каматните стапки се фиксни за првите неколку години, а потоа стануваат променливи или прилагодливи, со што ризикот за банките се ублажува.

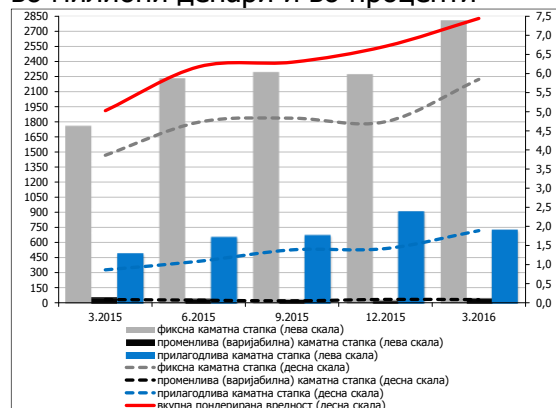
Кварталниот раст на кредитите со фиксна каматна стапка предизвика и зголемување на позитивниот јаз помеѓу средствата и обврските со овој вид каматна стапка. Сепак, намалувањето на позитивниот јаз на средствата и обврските со променлива каматна стапка и продлабочувањето на негативниот јаз помеѓу средствата и обврските со прилагодлива каматна стапка, придонесоа **за стеснување на вкупниот јаз помеѓу каматочувствителните средства и обврски на крајот на првиот квартал од 2016 година, за 681 милион денари, или за 6,6%.** Во анексот бр. 33 е прикажан јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски по групи банки.

Графикон бр. 42

Пондерирана вредност (лева скала) и однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства (десна скала), според типот на каматната стапка

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности³³ и сопствените средства, на крајот од првиот квартал од 2016 година изнесуваше 7,4%. По одделни банки, овој сооднос се движи во интервал од 0,2% до 14,7%, со медијана од 9,4%, што е под нивото од 20%³⁴. Најголем дел од растот на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности се должи на позициите со фиксна каматна стапка.

³³ Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја прикажува промената на економската вредност на ова портфолио како резултат на оцената за промената на каматните стапки со користење стандарден каматен шок (паралелна позитивна или негативна промена на каматните стапки за 200 основни поени). Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности на ниво на банкарскиот систем се добива со агрегирање на пондерираните вредности на портфолиото на банкарски активности на одделните банки.

³⁴ Согласно со Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности („Службен весник на Република Македонија“ бр. 163/2008 и 144/2009), во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да и наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

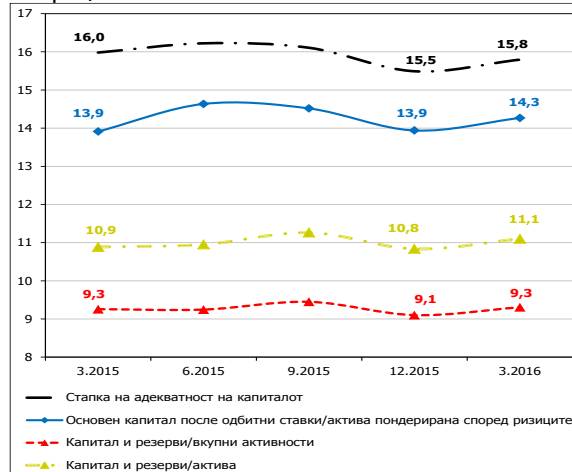

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат извесно зголемување во првиот квартал од 2016 година, што најмногу произлегува од намалувањето на активностите на банките, при речиси непроменет износ на сопствените средства на банкарскиот систем. Капиталните барања за покривање на кредитниот ризик забележаа извесно намалување, што е најмногу последица на помалите побарувања од трговските друштва. Капиталот потребен за покривање на валутниот ризик бележи квартален пад,

Графикон бр. 43

Показатели за солвентноста
во проценти

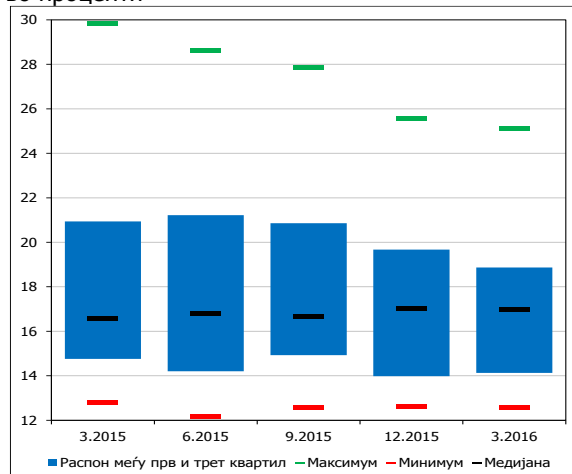

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 44

Мерки за дистрибуцијата на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

што беше најмногу условено од промените кај две банки. Резултатите од стрес-тестирањето спроведено на 31.3.2016 година се подобри во споредба со крајот на 2015 година.

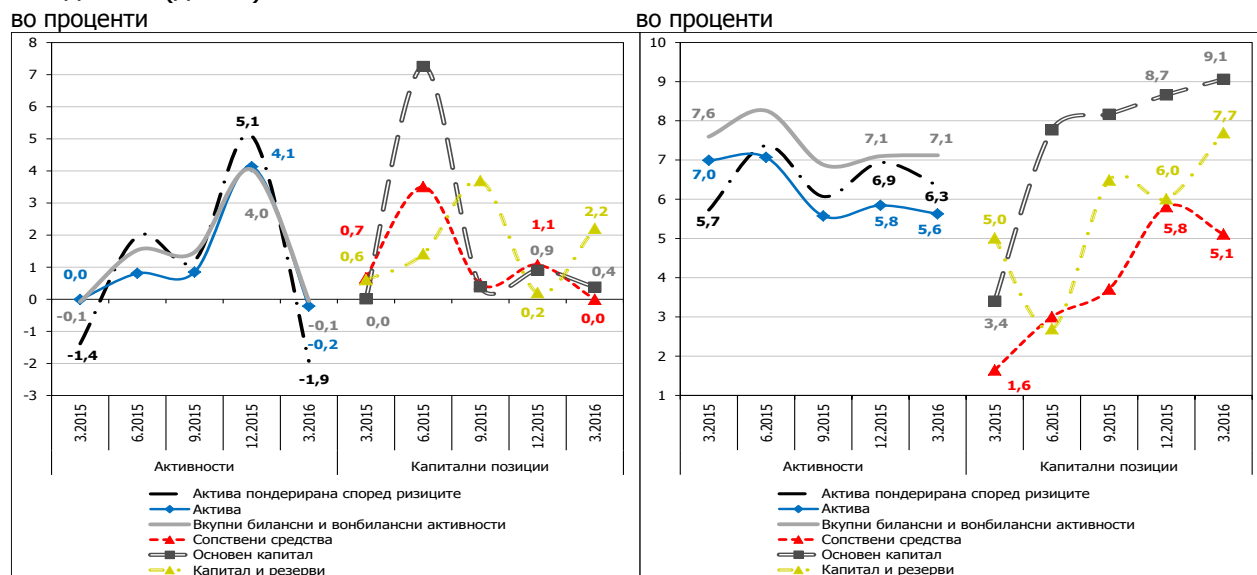
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат извесно зголемување во првиот квартал од 2016 година. Во првиот квартал од 2016 година, сопствените средства останаа речиси непроменети, основниот капитал го забави растот, до ниво од 0,4%, додека капиталот и резервите бележат извесно забрзување на растот, коешто изнесуваше 2,2%. Наспроти регистрираниот раст на крајот од 2015 година, во првиот квартал од 2016 година, активностите на банките бележат извесно намалување, што доведе и до пад на активата пондерирана според ризиците од 1,9%. На 31.3.2016 година, сите банки имаат стапка на адекватност на капиталот повисока од 12%.

Графикон бр. 45

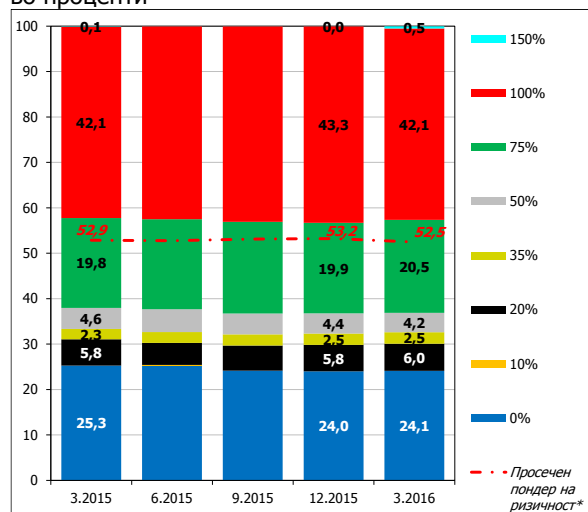
Стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартални (лево) и годишни (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 46

Структура на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризици во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: *Просечниот пондер на ризици на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и нето билансната и вонбилансната изложеност на банките.

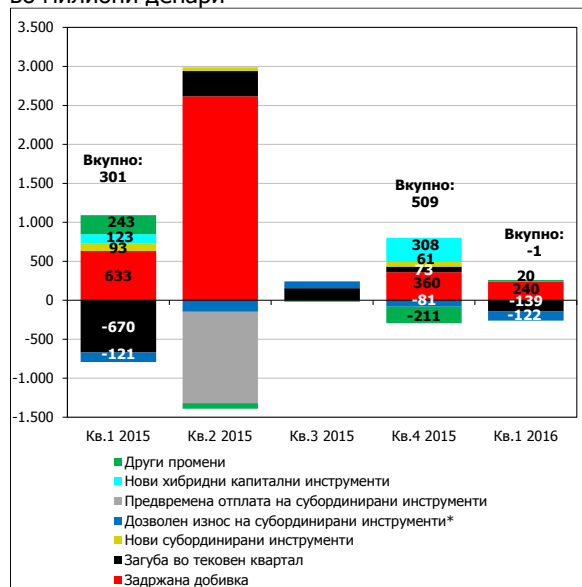
Нивото на ризици на банкарските активности (мерено како сооднос меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност) се намали за 0,7 процентни поени и на 31.3.2016 година изнесуваше 52,5%. Во првиот квартал од 2016 година, се забележува пад од 6.077 милиони денари (или за 2,8%) на активностите³⁵ на банките, коишто во пресметката на активата пондерирана според кредитниот ризик се вклучуваат со пондер на ризици од 100%.

5.2. Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во првите три месеци од 2016 година, сопствените средства на банкарскиот систем се намалија за минимални 0,9 милиони денари (или за 0,002%). Една банка ја задржа добивката остварена во 2015 година на позициите од основниот капитал, во износ од 240 милиони

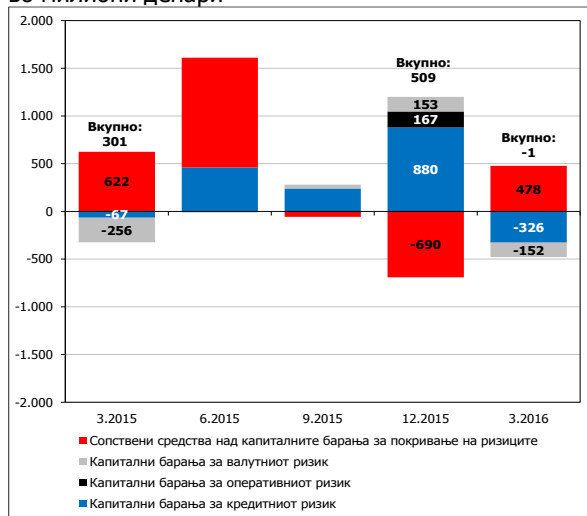
³⁵ Од аспект на категоријата на изложеност, станува збор за побарувања од други трговски друштва.

Графикон бр. 47
Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешки: * Се мисли на промените во износот на веќе издадените субординирани инструменти, коишто произлегуваат од исполнувањето / неисполнувањето на регулаторните правила за вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства.

Графикон бр. 48
Структура на кварталните промени на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

денари³⁶. Наспроти тоа, во првиот квартал од 2016 година, дел од банките остварија загуба од 139 милиони денари, којашто претставува одбитна ставка во пресметката на сопствените средства. Исто така, кај една банка, еден од субординираните инструменти навлезе во последните пет години до крајниот рок до достасување, со што, согласно со регулативата, се вклучува по дисконтирана вредност во пресметката на сопствените средства. **Квалитетот на сопствените средства е на високо ниво**, со учество на основниот капитал (после одбитни ставки од основниот и дополнителниот капитал) во вкупните сопствени средства од преку 90%.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства на одделните групи банки се прикажани во анексот бр. 34.

5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

Во првиот квартал од 2016 година, еден дел од веќе ангажираниот регулаторен капитал потребен за покривање на ризиците (или капиталните барања³⁷) беше „ослободен“ и искористен за акумулирање на сопствените средства над потребниот минимум. Така, во првите три месеци од 2016 година, „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците се зголеми за 478 милиони денари, или за 2,1%. Истовремено, капиталните барања за покривање на ризиците се намалија за, речиси идентични, 479 милиони денари (или за -1,9%). Намалувањето на капиталните барања беше повеќе изразено кај регулаторниот капитал потребен за покривање на кредитниот ризик (за 326 милиони денари, или за 1,5%) и најмногу произлегува од намалените побарувања од други трговски друштва. Солидно квартално

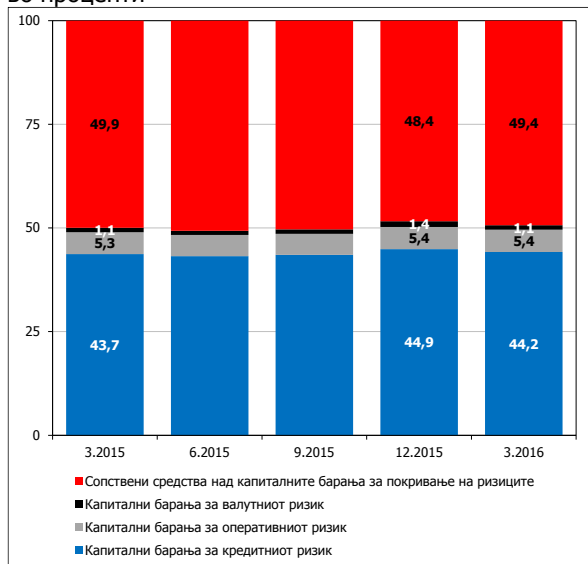
³⁶ Исто така, уште во 2015 година, две банки ги исполнија регулаторните услови за вклучување на добивката од 2015 година (во вкупен износ од 477 милиони денари) во пресметката на сопствените средства.

³⁷ Капиталните барања се утврдуваат на нивото од 8% од активата пондерирана според ризиците.

Графикон бр. 49

Структура на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во проценти

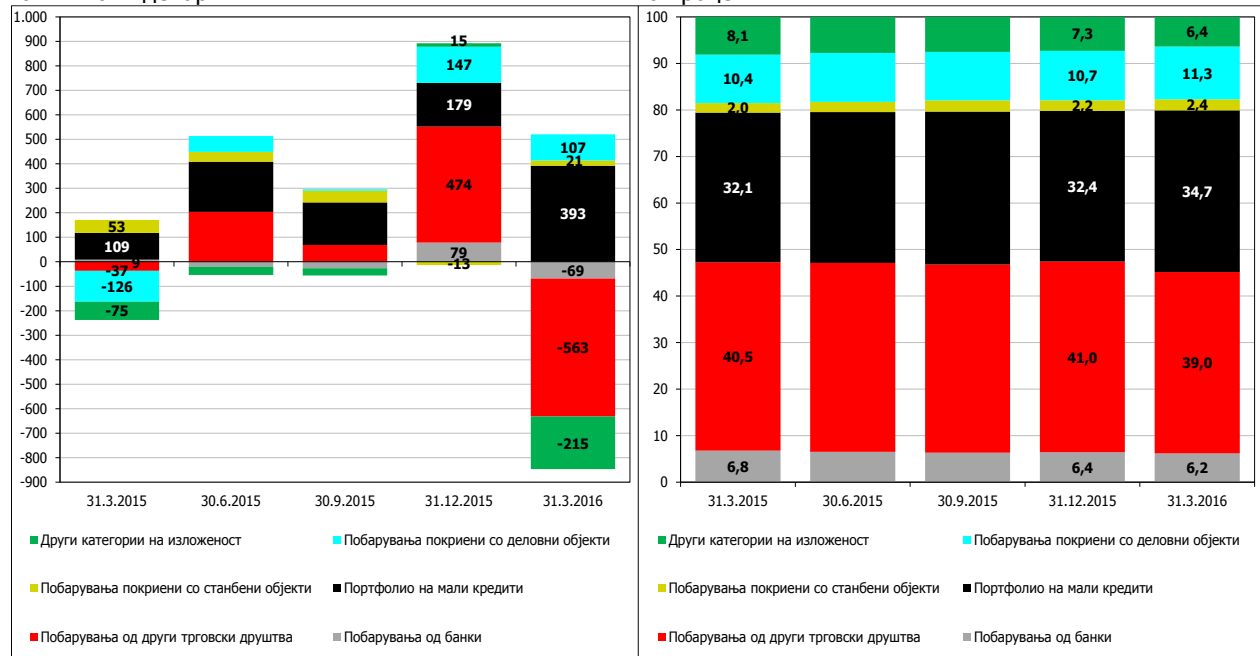
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

намалување, од 152 милиони денари (или за 22,8%) бележи и регулаторниот капитал потребен за покривање на валутниот ризик, најмногу присутно кај две банки³⁸. Сопствените средства над минималното ниво потребно за покривање на ризиците претставуваат, речиси, половина од вкупните сопствени средства.

На крајот на 2015 година, Народната банка воведо пониски капитални барања за издадените гаранции од страна на банките со кои се гарантира плаќање врз основа на одреден деловен однос на клиентот, како и за побарувањата на банките коишто се обезбедени со деловен простор којшто исполнува определени услови. Овие измени почнаа да се применуваат од 1.1.2016 година. Ефектите од овие измени во регулативата се во насока на „ослободување“ на капитал од речиси 250 милиони денари, кој претходно беше ангажиран за покривање на кредитниот ризик. Истовремено, Народната банка воведо повисоки капитални барања за новите долгорочни потрошувачки кредити (со рочност еднаква или подолга од осум години) одобрени по 1.1.2016 година, како и за растот на пречекорувањата на трансакциските сметки и кредитните картички, остварен во однос на 31.12.2015 година. Ефектите од овие измени во регулативата се проценуваат на околу 160 милиони денари дополнителен капитал потребен за покривање на кредитниот ризик, во првиот квартал од 2016 година. Како резултат, **вкупните нето-ефекти од измените во регулативата за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот** се во насока на „ослободување“ капитал во износ од околу 90 милиони денари, претходно ангажиран за покривање на кредитниот ризик.

³⁸ Кај една банка од групата големи банки, намалувањето на капиталот потребен за покривање на валутниот ризик е последица на кварталниот пад на активата со валутна компонента (од 671 милиони денари), при истовремено зголемување на пасивата со валутна компонента (од 40 милиони денари). Кај друга банка, од групата средни банки, активата со валутна компонента забележа посилен квартален пад (од 1.244 милиони денари), во споредба со намалувањето на пасивата со валутна компонента (за 573 милиони денари), што, исто така, придонесе за намалување на капиталот потребен за покривање на валутниот ризик.

Графикон бр. 50
Квартални промени (лево) и структура (десно) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анексот бр. 35.

5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

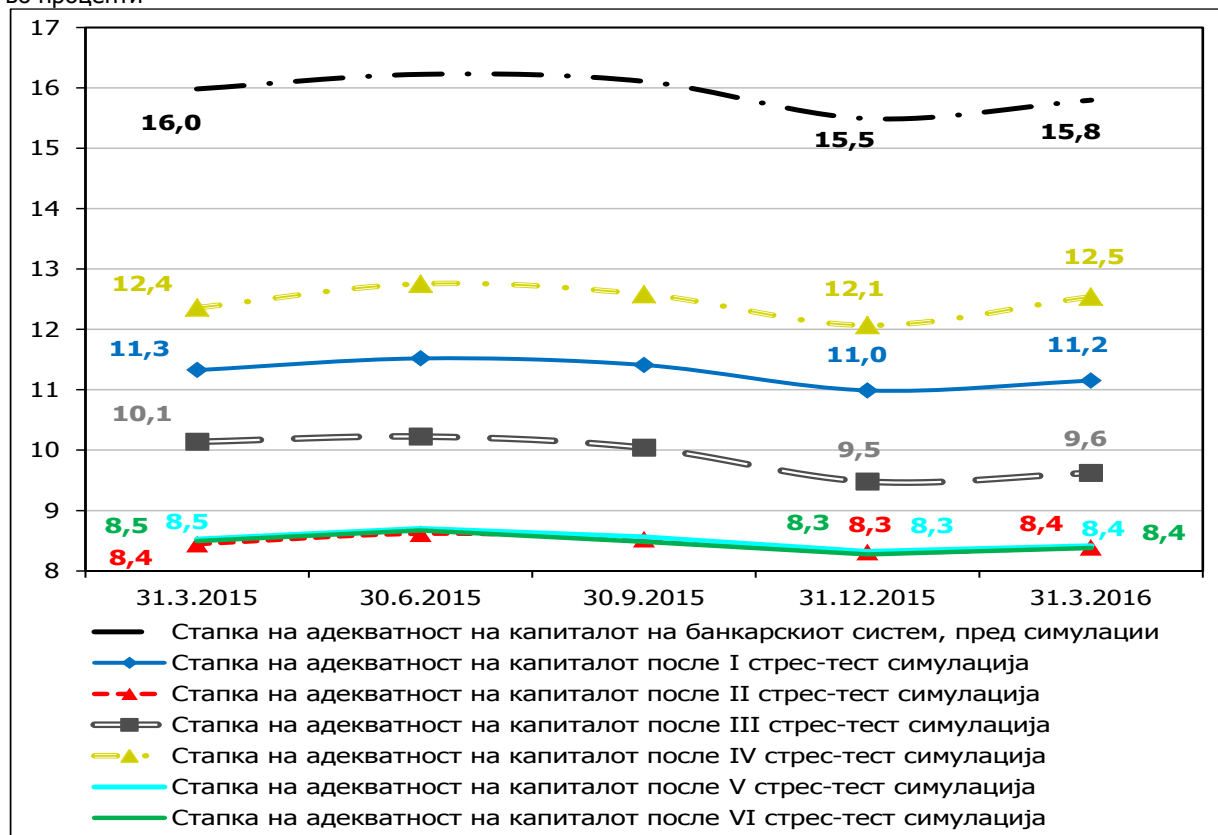
Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симуирани шокови, упатува на подобри резултати во споредба со 31.12.2015 година. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се забележува хипотетичка потреба за докапитализација при симуираните екстремни шокови.

Графикон бр. 51

Споредба на резултатите од симулации на кредитни и комбинирани шокови

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 50%;

II симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%;

III симулација: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;

IV симулација: Прекласификација во „B - нефункционално“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти);

V симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

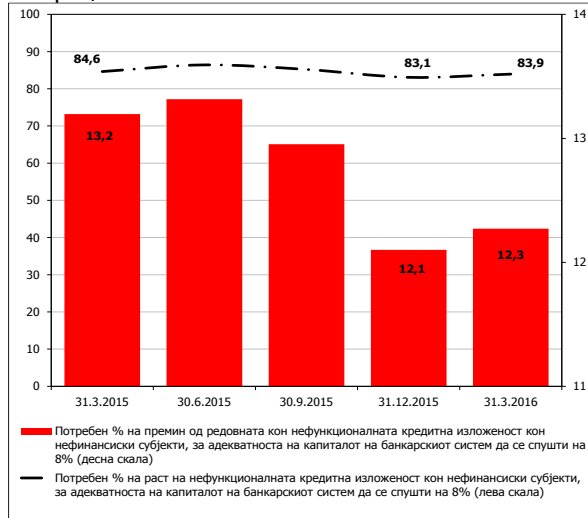
VI симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

**Забелешка: Кредитната изложеност кон нефинансиски субјекти ја вклучува вкупната кредитна изложеност намалена за изложеноста на банките кон финансиски институции и држава, односно кон клиенти од дејностите „финансиски дејности и дејности на осигурување“ и „јавна управа и одбрана и задолжително социјално осигурување“.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Симулациите покажуваат дека е потребен раст на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти од 83,9%, односно премин на 12,3% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на законски минималното

Графикон бр. 52

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

ниво од 8%. Овие симулации би довеле до речиси двојно зголемување на учеството на нефункционалната во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти (од тековните 9,4%, на 17,3%). Сепак, станува збор за прилично екстремни и помалку веројатни симулации, особено на краток рок³⁹.

³⁹ За споредба, во првиот квартал од 2016 година, само 0,5% од редовната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти премина во изложеност со нефункционален статус (во последните седум години, историскиот максимум за овој податок изнесува 2,1% и беше достигнат во вториот квартал од 2009 година).

VI. Структурни карактеристики, позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

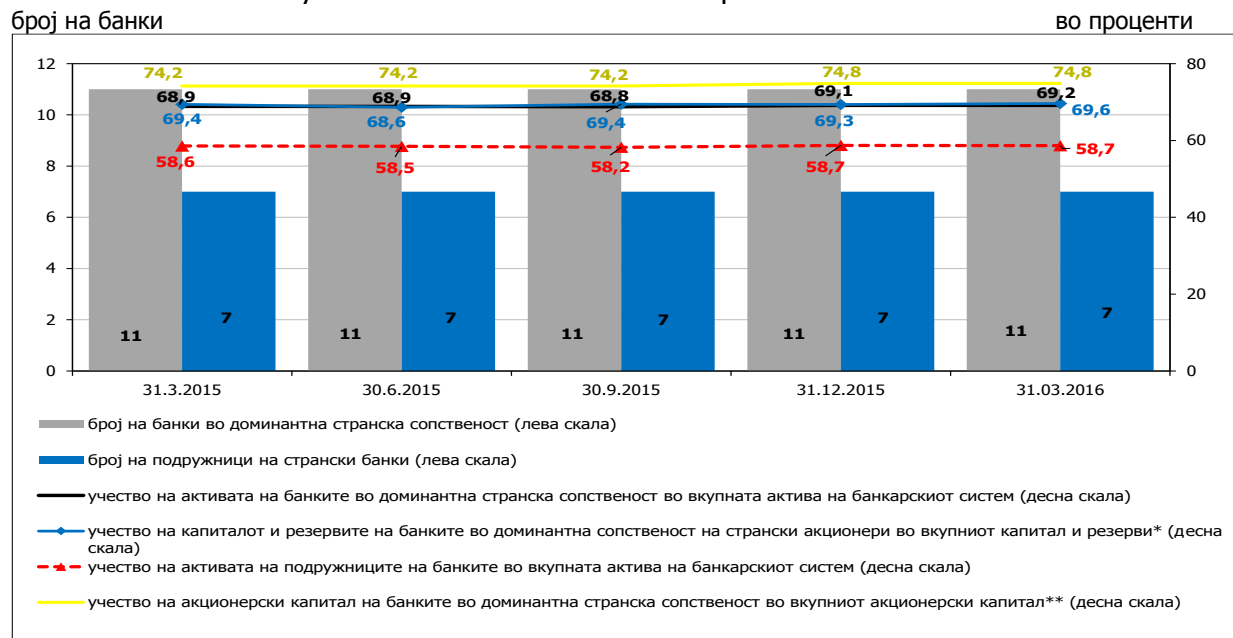

1. Структура на банкарскиот систем

На 31.3.2016 година, во Република Македонија функционираат осумнаесет депозитни институции, и тоа петнаесет банки и три штедилници⁴⁰, што е непроменет број во однос на претходниот квартал. Непроменет е и бројот на банки коишто се во претежна сопственост на странски акционери (единаесет), како и бројот на подружници на странски банки (седум).

Графикон бр. 53

Број на подружници на странски банки, број на банки во доминантна странска сопственост и нивно учество во капиталот на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Акционерскиот капитал ја опфаќа номиналната вредност на уплатените обични и приоритетни акции.

***Капиталот и резервите ги опфаќаат акционерскиот капитал и премиите врз основа на уплатените акции, резервниот фонд, задржаната добивка (акумулираната загуба) и ревалоризациските резерви. Капиталот и резервите се намалени за тековната загуба.

Во банкарскиот систем на Република Македонија преовладува странскиот капитал (близу 70% од вкупниот капитал и резерви).

Банките со претежна странска сопственост преовладуваат и во сите поважни позиции од билансите на банките, при што не се забележуваат

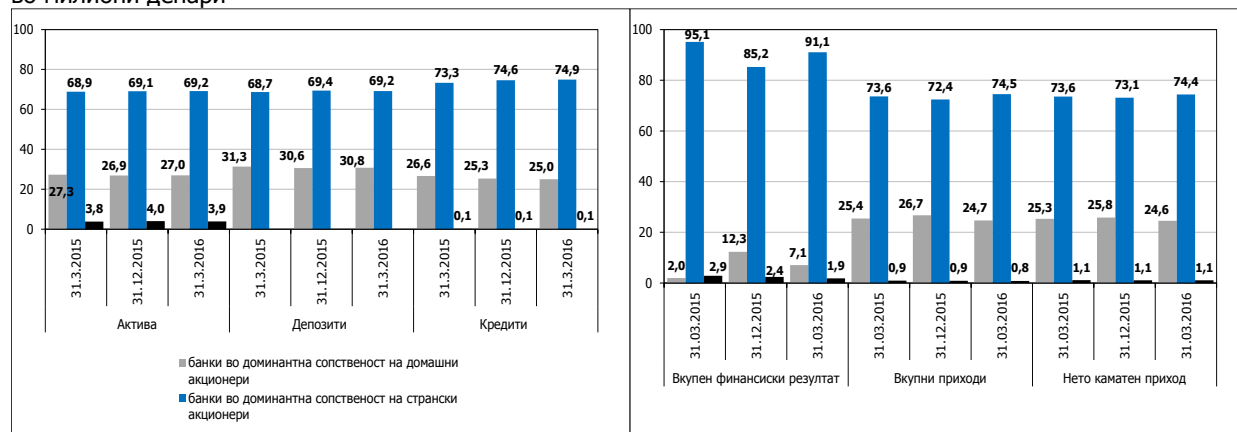
⁴⁰ Учеството на штедилниците изнесува само 0,6% од вкупните средства на депозитните финансиски институции (банки и штедилници), 0,8% од вкупните кредити кон нефинансиски субјекти и 0,4% од вкупните депозити на домаќинствата. Профилот на ризици и обемот на активностите на штедилниците се анализира во извештаите за финансиската стабилност на Република Македонија.

позначајни промени во однос на претходниот квартал.

Графикон бр. 54

Структура на поважните позиции од билансите на банките според претежната сопственост на банките во милиони денари

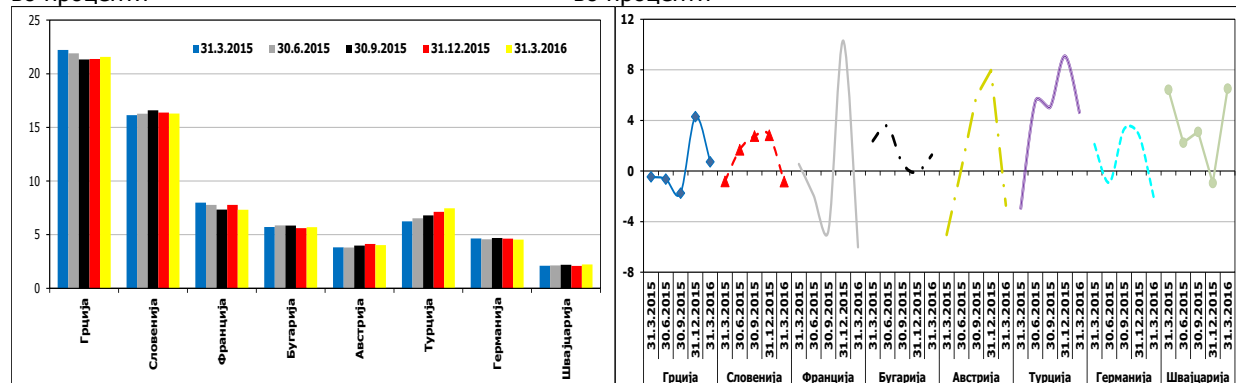
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Категориите од билансот на успех се анализираани. Анализирањето е направено со збир на вредностите од последните дванаесет месеци за соодветните категории од билансот на успех.

Според земјата на потекло на претежниот странски акционер, се намалува пазарното учество на банките со претежен сопственик од Франција, за 0,5 процентни поени и расте учеството на банките со претежен сопственик од Турција, за 0,3 и Грција, за 0,2 процентни поена.

Графикон бр. 55

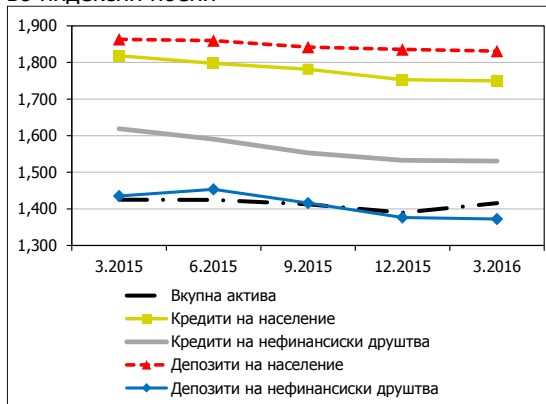
Пазарно учество (актива) на банките (лево) и стапка на промена на активата на банките (десно) според земјата на потекло на доминантниот странски акционер* во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

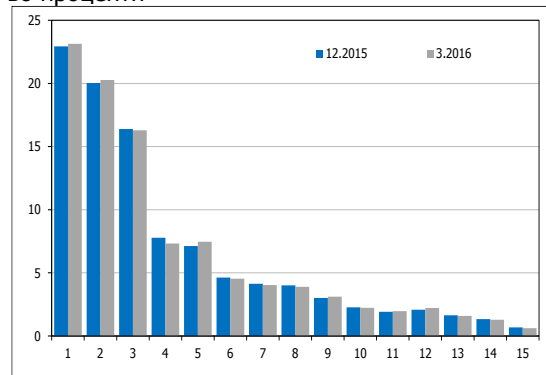
*Банката којашто е во домашна сопственост, како и банките коишто немаат доминантен сопственик не се вклучени во графиконот.

Графикон бр. 56
Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 57
Учество на поединечните банки во
вкупната актива на банкарскиот систем
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата на банкарскиот систем, мерена според Херфиндаловиот индекс⁴¹, бележи постојано намалување. Вредноста на овој индекс е во рамките на прифатливото ниво, со исклучок кај депозитите на домаќинствата.

Според големината на банките, речиси сите **движења и структури во банкарскиот систем, се определени од трите најголеми банки**, кои зафаќаат речиси 60% од вкупната актива на банкарскиот систем. Десет банки имаат поединечно учество помало од 5% и овие банки заедно зафаќаат една четвртина од активата на банкарскиот систем. За одбележување е растот на активата на една од средните банки.

⁴¹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: актива, депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем се смета за прифатливо. По сведувањето на концентрацијата во прифатливи рамки на крајот на 2015 година, во првиот квартал таа повторно, мерена според Херфинадла индекс се зголеми. На 31.3.2016 година,

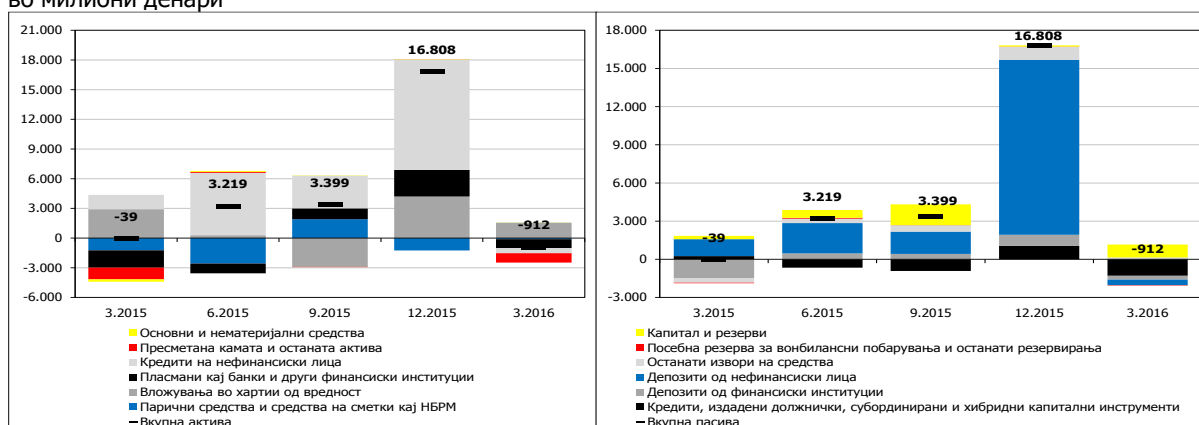

2. Активности на банките

Во услови на квартален пад на бруто-инвестициите и вкупниот БДП, намалени потрошувачки цени и забавување на досегашните позитивни движења на пазарот на труд, во првиот квартал од 2016 година и сè уште присутна неизвесност поради домашните политички настани, вкупните активности на македонскиот банкарски систем минимално се променија. Кредитната активност на банките достигна солиден годишен раст, и покрај малите негативни квартални придвижувања, кои во целост потекнуваат од намалените корпоративни кредити (вообичаено нивниот раст во првиот квартал од годините е многу низок). Банките и натаму своето внимание повеќе го насочуваат кон кредитирањето на домаќинствата, поради помалите ризици во споредба со корпоративниот сектор. Сепак, во првиот квартал од 2016 година, под влијание на воведеното повисоко капитално барање за долгорочните потрошувачки кредити⁴², беше запрено натамошното засилување на долгорочната кредитна поддршка на домаќинствата наменета за потрошувачка, односно растот на овие кредити благо забави⁴³. Падот на депозитниот потенцијал на банките во целост се должеше на корпоративните депозити, додека, пак, во сегментот на домаќинствата видливо беше забавување на растот. Трендот на постојаната денаризација на депозитите кај банките беше прекинат, а веќе во април и во мај 2016 година, под влијание на повторната ескалација на домашните политички превирања и јавно искажаните соменвања во врска со стабилноста на депозитите кај банките, банкарскиот систем на Република Македонија се соочи со извесни повлекувања на депозити од домаќинствата, кои беа непречено извршени.

Графикон бр. 58

Апсолутна квартална промена на компонентите на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

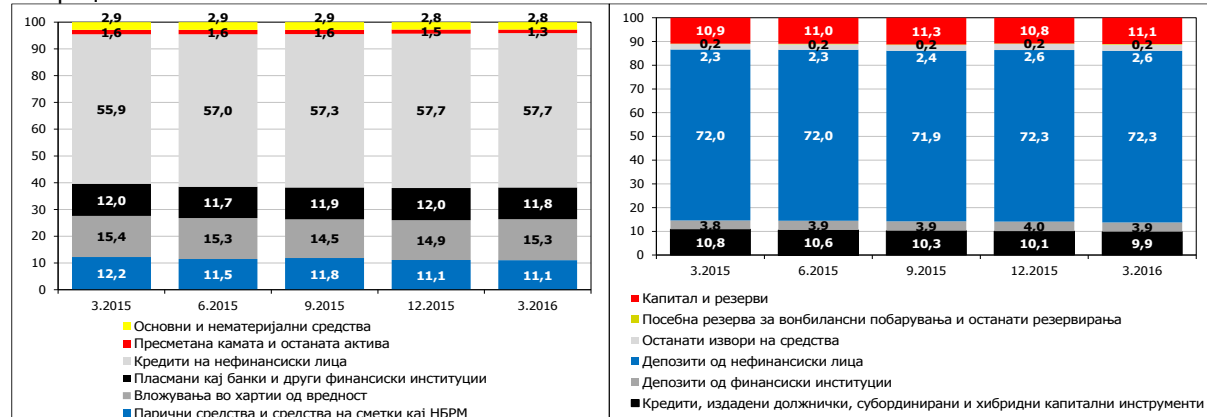
⁴² Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), од декември 2015 година.

⁴³ Измената во регулативата се однесува само на новодобрените потрошувачки кредити со рок над осум години.

Графикон бр. 59

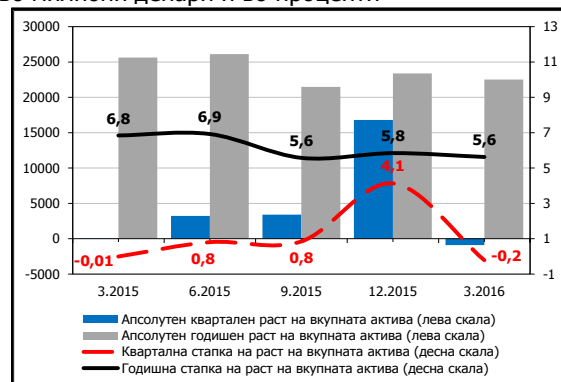
Структура на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 60

Актива на банкарскиот систем во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.3.2016 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 422.756 милиони денари. Во првиот квартал од годината, освен зголемувањето на вложувањата на банките во домашни краткорочни должнички хартии од вредност (во најголем дел шестмесечни државни записи), сите останати позначајни категории од активата на банките, се намалија.

2.1. Кредити на нефинансиските субјекти

Во првите три месеци од 2016 година, растот на кредитирањето на нефинансиските лица⁴⁴ од страна на банките, за првпат по 2012⁴⁵ година, беше негативна (за незначителни -0,003%). Веќе од април 2016 година, кварталната стапка на раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти повторно премина во позитивна зона.

⁴⁴ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршителите на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

⁴⁵ Последното квартално намалување на вкупните кредити на нефинансиските субјекти е забележано на 30.10.2012 година.

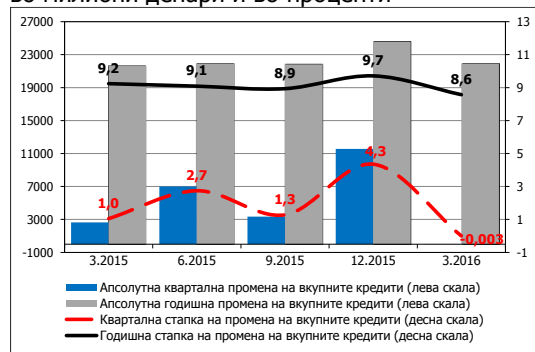

Графикон бр. 61
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 62
Промена на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Сепак, на годишна основа, и покрај извесното забавување, кредитирањето оствари солиден раст (за 21.909 милиони денари или за 8,6%, што е забавување за 1,1 процентен поен, во однос на годишниот раст остварен во претходниот квартал).

Банките и натаму се воздржани при кредитирањето на корпоративните субјекти, и сè повеќе се насочуваат кон кредитирањето на домаќинствата главно поради помалите ризици, во споредба со корпоративниот сектор. Надолното движење во кредитната активност на банките е видливо токму во сегментот на корпоративните клиенти⁴⁶, наспроти кредитната поддршка на домаќинствата⁴⁷, чијашто квартална стапка на раст остана непроменета. Заради поддршка на корпоративното кредитирање, во првиот квартал од 2016 година, Народната банка ја продолжи важноста на нестандартната мерка на монетарната политика за поддршка на кредитирањето на нето-извозниците и домашните производители на електрична енергија⁴⁸.

Во првиот квартал од 2016 година, денаризацијата на кредитната активност (карактеристична за изминатите неколку квартали), значително забави, што најмногу се согледа кај корпоративниот сектор. Сепак, во валутната структура на кредитите, денарските кредити ја задржаа главната улога, со досега највисоко учество од 53,8%.

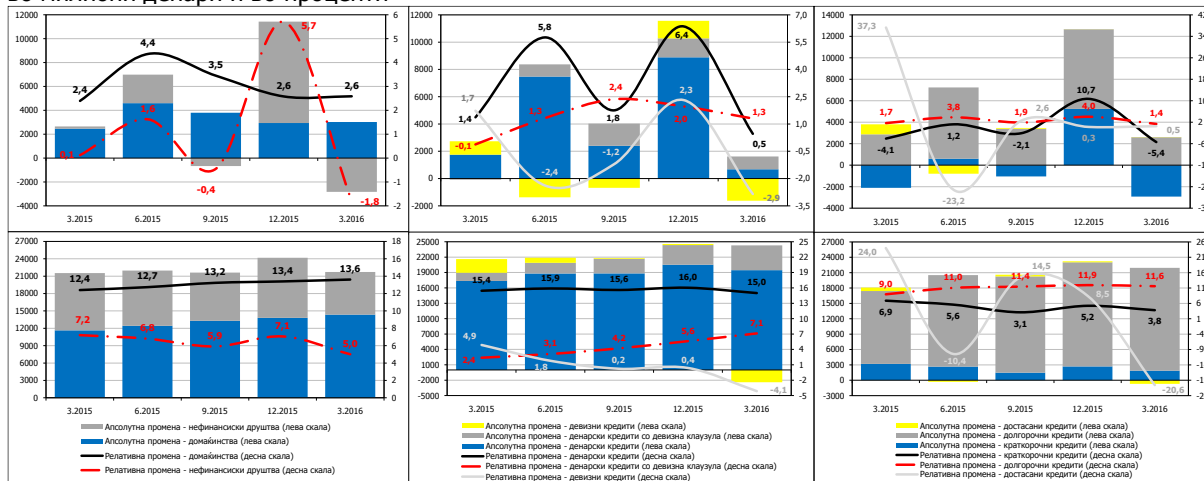
⁴⁶ Кредитирањето на нефинансиските друштва на квартална основа се намали за 2.832 милиона денари, или за 1,8%.

⁴⁷ Потрошувачките кредити и кредитите за набавка и реновирање станбениот простор се најкористените кредитни производи кај домаќинствата.

⁴⁸ Со Одлуката за задолжителната резерва („Службен весник на РМ“ бр. 87/16), основата за задолжителната резерва од обврските на банките во домашна валута се намалува за износот на побарувањата од нето-извозниците и домашните производители на електрична енергија, коишто се одобрени и исплатени заклучно со 31.12.2017 година.

Графикон бр. 63
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите, според секторот, валутата и рочноста

во милиони денари и во проценти

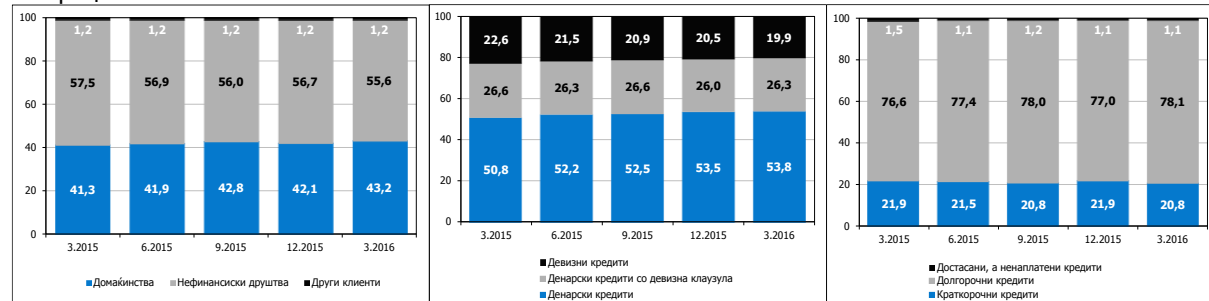

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 64

Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина), и на редовните кредити, според рочноста (десно)

во проценти

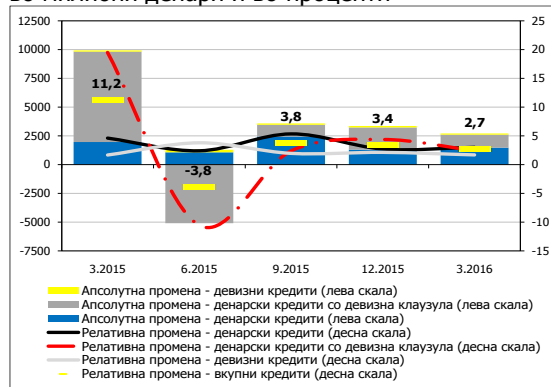

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 65

Квартална промена на долгорочните кредити на домаќинствата, според валутата

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на рочноста, најголемото учество во структурата на вкупните кредити на нефинансиските субјекти и понатаму го зазема долгорочното кредитирање, и покрај забавениот раст во првиот квартал од 2016 година. Растот на долгорочните кредити во целост произлезе од секторот „домаќинства“. Сепак, банките следејќи го сигналот на Народната банка (преку донесените пакет макропрudentни мерки за забавување на брзиот раст на долгорочните потрошувачки кредити, од декември 2015 година), го забавија растот на долгорочното кредитирање на домаќинствата, од 3,4% на

31.12.2015 година, на 2,7% на 31.3.2016 година.

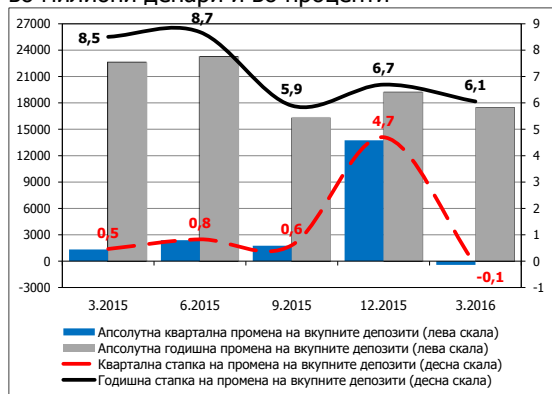
2.2. Депозити на нефинансиските субјекти

Графикон бр. 66
Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 67
Промена на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

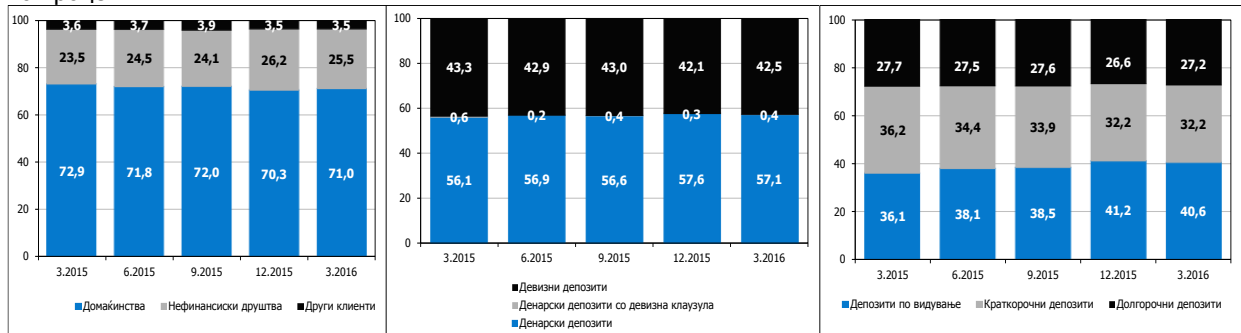
Продолжената внатрешнополитичка неизвесност, надополнета со рекордно ниските каматни стапки на домашниот и на меѓународните финансиски пазари, влијаеја на ограничување на растот на депозитите на нефинансиски лица. Во првиот квартал од 2016 година, годишниот раст на вкупната депозитна база на банките забави, додека, пак, на квартална основа, таа се намали за 429 милиони денари, или за 0,1%. Кварталната динамика на депозитниот потенцијал на македонскиот банкарски систем во целост беше определена од депозитите на нефинансиските друштва, коишто во првиот квартал од 2016 година се намалија за 2.138 милиони денари, или за 2,7% (генерално заради намалените депозити во домашна валута). Домаќинствата, пак, коишто традиционално се најзначајниот депонент во банките (учество од 71% во вкупните депозити на 31.3.2016 година), во првиот квартал од 2016 година ги зголемија своите средства во банките за 1.762 милиона денари, или за 0,8%, што е забавување за 1,5 процентни поени, во однос на претходниот квартал⁴⁹. Во април 2016 година, беа забележани извесни притисоци врз депозитната база на банките, како последица на влошените очекувања на економските субјекти, предизвикани од делувањето на од неоекономски фактори – дестабилизирањето на политичката состојба во земјата и јавно искажаните „сомневања“ од поединци за стабилноста на банките и депозитите кај нив. Тоа особено се почувствува во април и во мај 2016 година, кога банкарскиот систем се соочи со повлекувања на депозити од страна на физичките лица, како и со зголемена побарувачка на девизи. Во такви услови

⁴⁹ Годишната стапка на раст на депозитите на домаќинствата е повеќе од преполовена, во однос на истиот период претходната година, и е на најниско ниво во последната деценија.

банките исклучително добро управуваа со својата ликвидност и непречено ги извршуваа сите барања за исплата на депозитите. Исто така, Народната банка го засили следењето на депозитната база, а како реакција на ваквите промени, на почетокот на мај 2016 година, ја зголеми и каматната стапка на благајничките записи за 0,75 процентни поени (од 3,25% на 4%).

Графикон бр. 68

Структура на вкупните депозити, според секторот, валутата и рочноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Под влијание на неизвесното опкружување, денаризацијата на депозитите запре. Кварталниот пад на денарските депозити на нефинансиските друштва го услови и кварталното намалување на вкупните денарски депозити во првиот квартал од годината (за 1.669 милиони денари, или за 0,9%, во однос на претходниот квартал). Сепак, најголемиот дел (или 57,1%) од вкупната депозитна база и понатаму отпаѓа на денарското штедење, за коешто најзаслужен е секторот „домаќинства“ (64,5% од вкупните денарски депозити се депозити на домаќинствата). Имено, заради поддршка на процесот на денаризација на депозитите во домашниот банкарски систем, во мај 2016 година, Народната банка ја зголеми стапката на задолжителната резерва за обврски на банките во домашна валута со валутна клаузула⁵⁰ (со оглед на незначителното учество на овие обврски во билансите на банките, измените се главно заради

⁵⁰ Одлука за задолжителната резерва („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16)

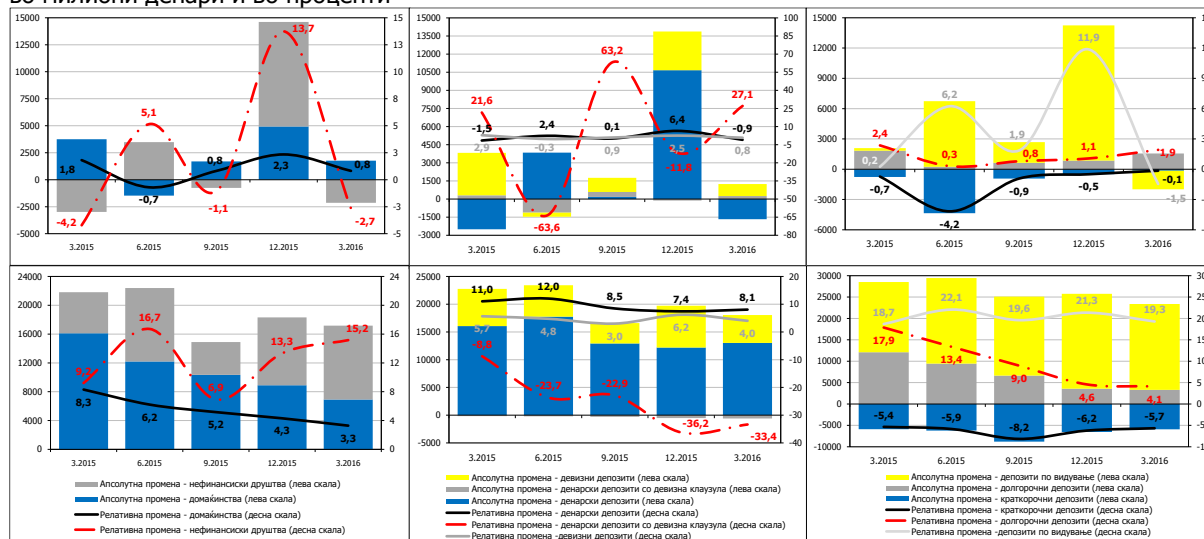
задржување на ниската склоност на економските субјекти за овој вид на депозити).

Кварталниот раст на девизните депозити⁵¹ речиси во целост беше условен од домаќинствата, спротивно на придонесот на претпријатијата, кој беше негативен.

Графикон бр. 69

Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и речноста

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

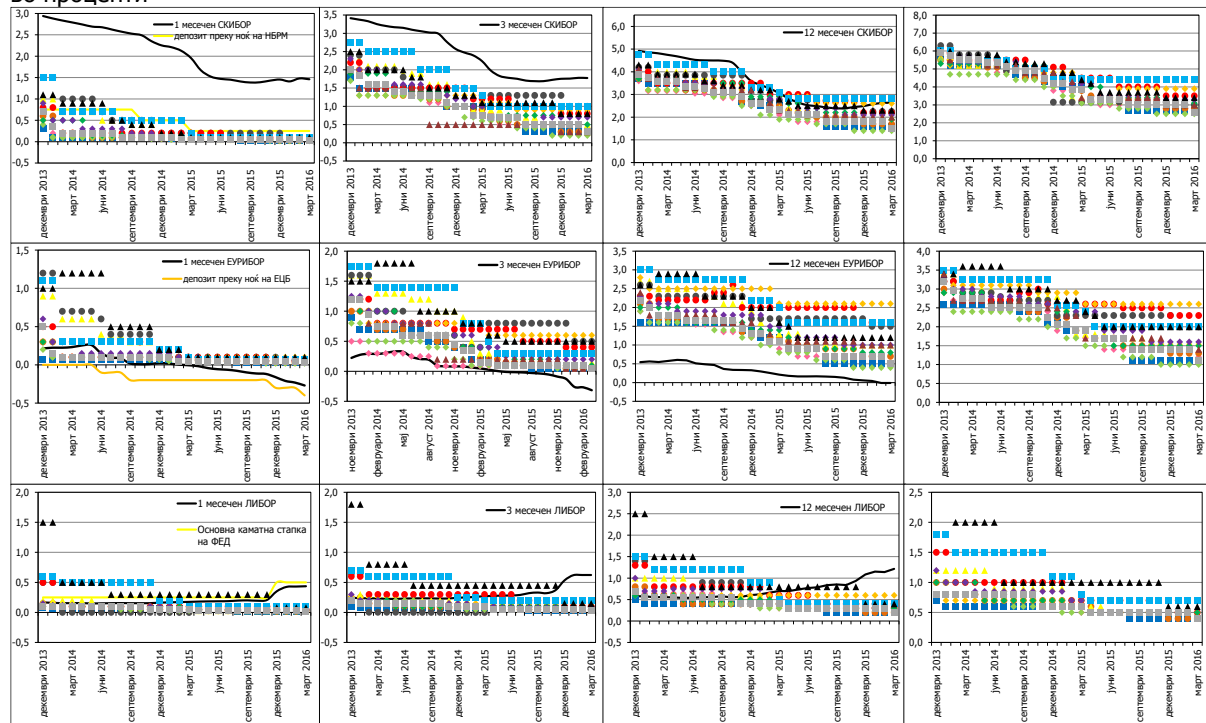
Намалувањето на краткорочните депозити, карактеристично за изминатите неколку квартали, продолжи и во првиот квартал од 2016 година, но е значително пониско. Од друга страна, за првпат после еднаесет квартали, опаѓање беше забележано и кај депозитите по видување (генерално заради корпоративните депозити, чиешто квартално намалување продолжи и во април и мај 2016 година, но со побавно темпо). Спротивно на ваквите движења, во првиот квартал од 2016 година, продолжи растот на долгорочните депозити на домаќинствата (но, веќе во април и мај 2016 година, овие депозити бележат намалување).

⁵¹ Девизните депозити пораснаа за 989 милиони денари, или за 0,8%.

Графикон бр. 70

Промена на каматните стапки на депозитите на физичките лица во денари (горе), евра (средина) и американски долари (долу), по банка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките, ЕЦБ и ФЕД.

Забелешка: Во анализата се опфатени каматните стапки на едномесечните, тримесечните, дванаесетмесечните и дваесетичетирмесечните депозити.

Во изминатиот период, **продолжи трендот на намалување на каматните стапки на депозитите на физичките лица**, (и за пократките, и за подолгите рокови на орочување). Ваквите промени, кај повеќето банки, делумно се поврзани со движењата на референтните каматни стапки за поодделните валути, но и од надолното приспособување на каматните стапки на самите банки. Имено, заради одржување и зголемување на депозитите во домашниот банкарски систем, Народната банка ги подобри условите за пласирање девизни депозити на домашните банки во Народната банка⁵² и им овозможи на банките, почнувајќи од мај 2016 година, да пласираат девизни депозити во централната банка по повисоки каматни стапки од тековните негативни каматни стапки, коишто

⁵² Одлука за девизен депозит кај Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 87/16).

преовладуваат на меѓународните финансиски пазари. На тој начин, создадена е можност за намалување на трошоците на домашните банки, што следствено би придонесло за повисоки каматни стапки за депозитите на нивните клиенти.

2.3. Останати активности

Интересот на банките во Република Македонија за вложувања во домашни должнички хартии од вредност е присутен и во првото тримесечје од 2016 година. Значителниот квартален пораст на вложувањата во државни записи⁵³ услови квартален пораст на вкупното портфолио за 1.562 милиона денари, или за 2,5%. Со тоа, учеството на портфолиото на хартии од вредност во вкупната актива на банките, на крајот на март 2016 година достигна 15,3% (од 14,9% на крајот на декември 2015 година). Вложувањата на банките во благајничките записи бележат минимално намалување, што, при непроменети каматна стапка и износ на понудени благајнички записи се поврзува со ограниченото ниво на понудениот износ⁵⁴, преку промените во механизмот на формирање на понудите на банките на аукциите на благајнички записи. Должничките хартии од вредност издадени од Република Македонија и благајничките записи се компоненти со најголемо учество во структурата на вкупното портфолио на хартии од вредност на банките.

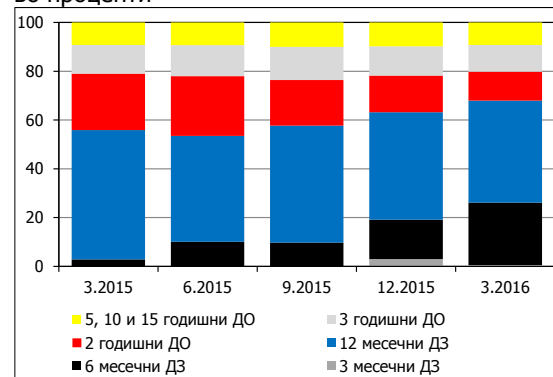
Пласманите кај банките и другите финансиски институции, на квартална основа минимално се намалија (за 899 милиони денари, или за 1,8%). Намалувањето на средствата на кореспондентните сметки кај странските банки, како и на долгорочните кредити на домашните банки во странска валута со рок над две години, го условија

Графикон бр. 71
Структура на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 72
Рочна структура на вложувањата на банките во државни хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

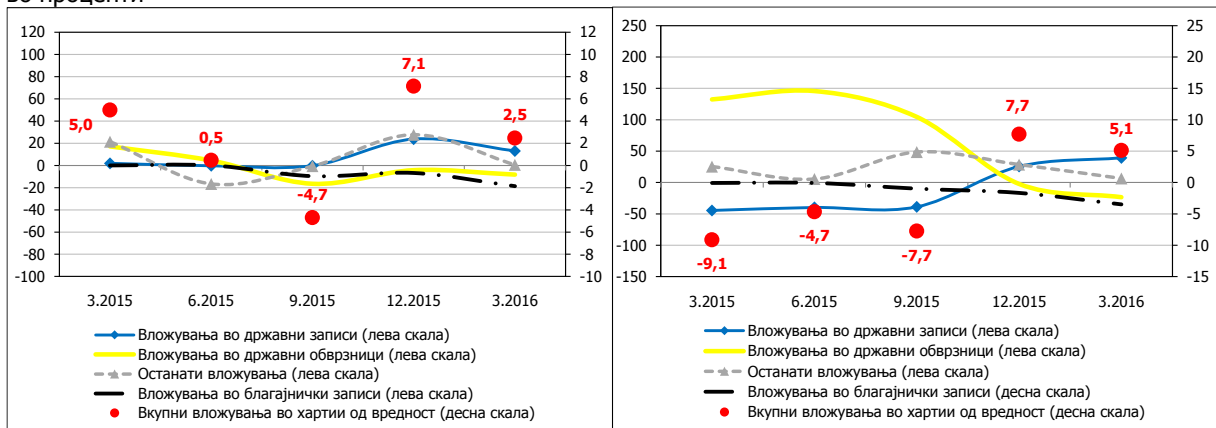
⁵³ На 31.3.2016 година вложувањата на банките во државни записи изнесуваат 26.409 милиони денари, што е зголемување за 3.062 милиона денари, или за 13,1%, во однос на 31.12.2015 година.

⁵⁴ Во август 2015 година, се воспостави критериум за распределба на понудениот износ по банки, преку релативното учество на денарските обврски на одделните банки во вкупните денарски обврски на ниво на банкарскиот систем (Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за благајничките записи („Службен весник на РМ“ бр. 148/2015)).

најголемиот дел од намалувањето на вкупните пласмани кај банките и другите финансиски институции. Падот на средствата на кореспондентните сметки кај странските банки, особено беше интензивизиран во април и во мај 2016 година, заради непречено извршување на барањата за исплата на депозитите и/или за конверзија во девизи и девизни депозити.

Графикон бр. 73
Квартална (лево) и годишна (десно) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

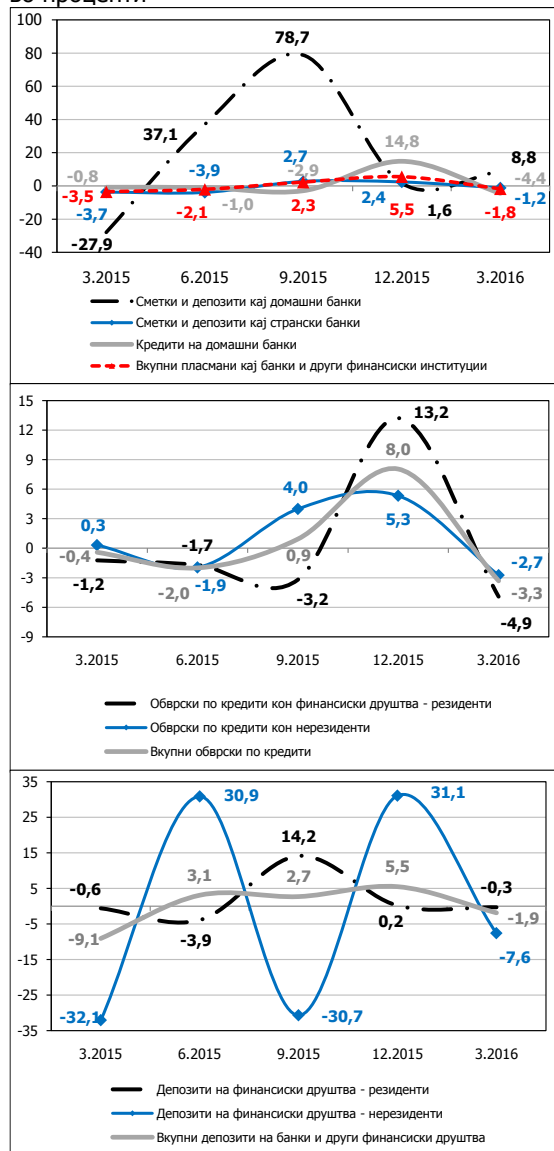
Во рамки на пасивата, намалувањето на **обврските врз основа на кредити** во првиот квартал од 2016 година (за 1.240 милиони денари, или за 3,3%), во најголем дел беше определено од намалените обврски врз основа на долгорочните кредити во странска валута кон домашните банки (кредитните линии пласирани преку „МБПР“ АД Скопје), како и од намалените обврски (на „МБПР“ АД Скопје) врз основа на долгорочните кредити кон нерезидентите - финансиски друштва.

Во првиот квартал од 2016 година, **депозитите од банките и останатите финансиски институции** се помали во однос на претходниот квартал (најголемо намалување бележат краткорочните депозити во странска валута, на нерезидентите – финансиски друштва, како резултат на повлекување средства од членки на групите

Графикон бр. 74

Квартална промена на пласманите кај финансиските институции (горе), обврските врз основа на кредити (средина) и депозитите на финансиските друштва (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на кои им припаѓаат една голема и една средна банка во земјата). Депозитите од банките и останатите финансиски институции, и натаму се многу мал извор на финансирање на банките (3,7% од вкупните извори на финансирање).

Домашниот банкарски систем ги врши своите активности претежно на домашниот пазар. Во првиот квартал од 2016 година, и онака скромниот обем на активности што го остваруваат банките со нерезидентите, дополнително се намали. Со тоа, учеството на побарувањата и обврските на банките од/кон нерезидентите⁵⁵ во вкупната актива, односно пасива на банкарскиот систем се сведе на ниво коешто е само малку над 8%⁵⁶. Пласманите кај нерезиденти се генерално ликвидни средства (коресподентни сметки или во форма на краткорочно орочени депозити) кај странски банки, додека најголемиот дел од обврските кон нерезидентите се врз основа на долгорочни кредити, главно на „МБПР“ АД Скопје од меѓународните финансиски институции.

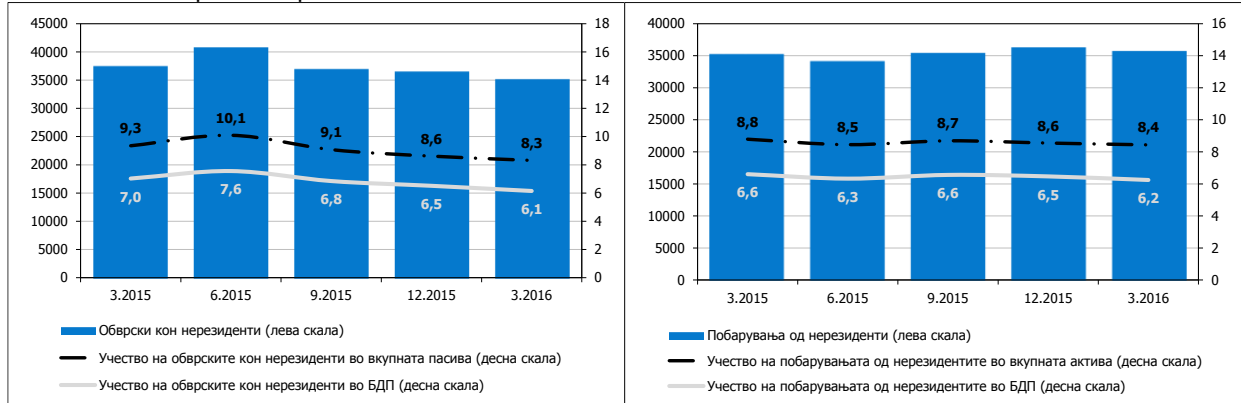
⁵⁵ На квартална основа, обврските на банките кон нерезидентите се намалија за 1.359 милиони денари, или за 3,7%, додека пак намалувањето на побарувањата од нерезидентите е помало и изнесува 553 милиони денари, или 1,5%.

⁵⁶ Анализирано по поединечна банка, учеството на побарувањата на банките од нерезидентите во вкупната актива се движи во интервал од 0,6% до 19,1%, додека учеството на обврските на банките кон нерезидентите во вкупната пасива се движи во интервал од 0,3% до 14,8%. „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

Графикон бр. 75

Обврски (лево) кон и побарувања (десно) од нерезидентите
во милиони денари и во проценти

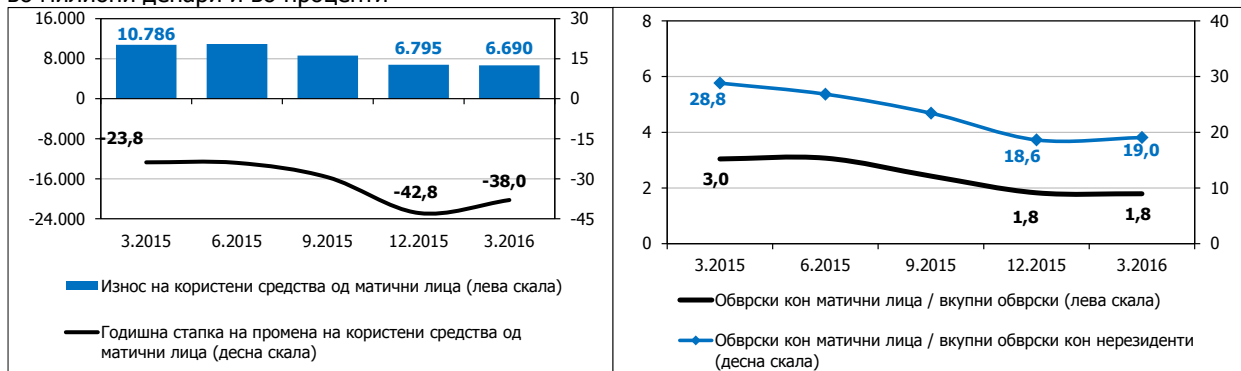

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Македонските банки не се зависни од користење заеми од нивните „мајки“, како извор на финансирање на активностите. Така, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучително и субординираните обврски и хибридни капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите, на 31.3.2016 година изнесуваат 1,8% и 19%, соодветно (3,0% и 28,8%, соодветно, истиот период од претходната година).

Графикон бр. 76

Обврски кон матичните лица на банките
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

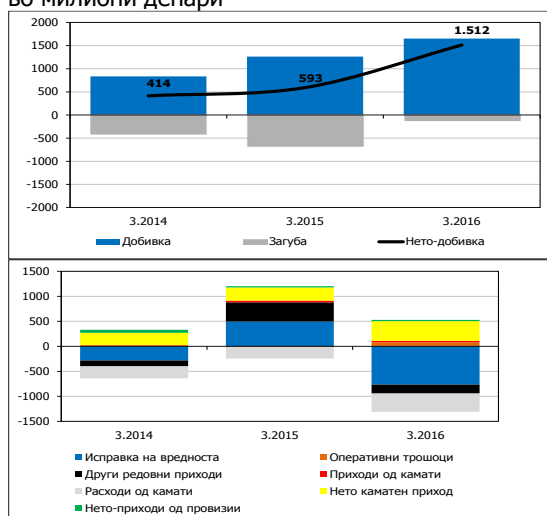

3. Профитабилност

Во првиот квартал од 2016 година, банките во Република Македонија остварија речиси трипати повисока добивка во споредба со првите три месеци од претходната година. Намалените каматни расходи и намалената вкупна исправка на вредноста на финансиските средства (кредитите) и на нефинансиските средства (преземениот имот) на банките, имаа најизразено влијание врз зголемената добивка. Во услови на општо надолно движење на каматните стапки (и активни и пасивни), намалувањето на нето каматниот приход се должи и на минималното квартално намалување на депозитната база на банките при речиси непроменето ниво на кредитирањето. Основните показатели за профитабилноста, повратот на активата и на капиталот, се значително зголемени, а е подобрена и оперативната способност на банките за создавање приходи коишто ги покриваат расходите од нивното работење, и покрај малиот раст на оперативните трошоци на банките. Заклучно со март 2016 година, десетте банки (девет на крајот на март 2015 година) коишто остварија добивка, претставуваат 92,3% од вкупната актива на банкарскиот систем (68,6% на крајот на март 2015 година).

Графикон бр. 77

Нето-добивка по оданочувањето (горе) и годишна промена на главните приходи и расходи (долу) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

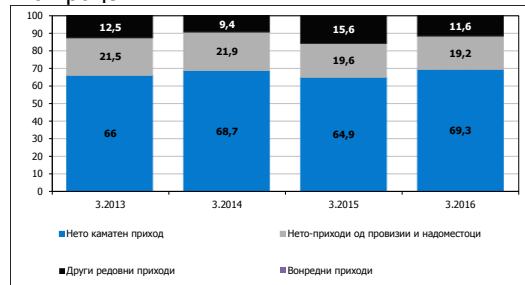
3.1. Приходи, расходи и показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во првиот квартал од 2016 година, **вкупните приходи на банките** (вкупни редовни приходи⁵⁷ и вонредни приходи), пораснаа за 237,1 милиони денари, или за 4,6%, во споредба со претходната година, и достигнаа 5.422,4 милиони денари. Носител на зголемувањето на приходите на банките е зголемениот нето каматен приход (за 391,2 милиона денари, или за 11,6%), којшто пак се зголеми поради намалените каматни расходи (за 363,3 милиони денари, или за 23,0%), при истовремено незначително зголемување на каматните приходи (за 27,9 милиони денари, или за 0,6%). Другите редовни приходи⁵⁸ се намалија, што влијаеше за значително забавување на растот на вкупните приходи. Во првиот квартал од 2016 година, стапката на

⁵⁷ Во вкупните редовни приходи се опфатени: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи (нето-приходите од тргување, нето-приходите од финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, нето-добивката од продажба на финансиски средства расположливи за продажба, капиталните добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на резервирањата за вонбилансни ставки, ослободувањето на останатите резервирања, приходи по други основи и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања).

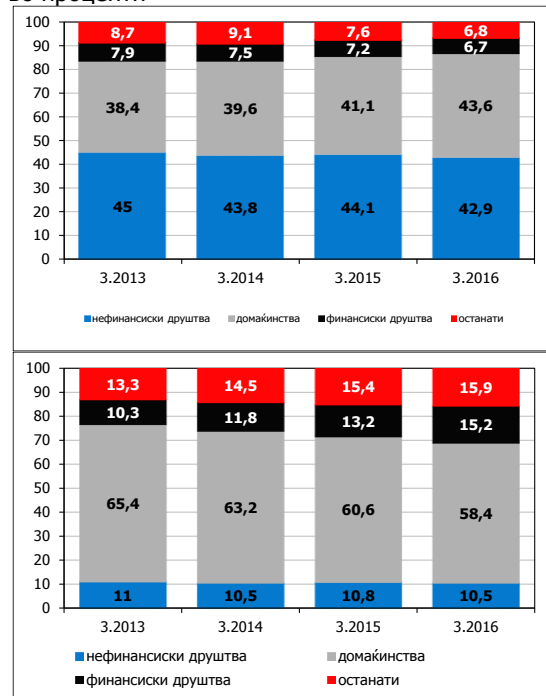
⁵⁸ Намалувањето на другите редовни приходи за 179,9 милиони денари, или за 22,3%, главно се должи на високата споредбена основа, поради остварената капитална добивка реализирана од продажба на средства кај една банка во првиот квартал од 2015 година.

Графикон бр.78
Структура на вкупните приходи
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр.79
Секторска структура на приходите
(горе) и расходите (долу) од камати
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

раст на вкупните приходи е трипати помала од стапката на раст во претходната година.

Следствено на ваквите движења, во структурата на вкупните приходи настанаа минимални промени, а **нето каматниот приход го зацврсти своето најголемо учество во вкупниот приход на банките.**

Од аспект на одделните сектори, зголемувањето на приходите од камати во првиот квартал од 2016 година произлегува од растот на приходите од камати од домаќинствата, при пад на приходите од сите останати сектори. Растот на приходите од камати од домаќинствата (за 144,1 милион денари, или за 7,3%) соодветствува со кредитниот раст кон овој сектор, и покрај надолниот тренд на каматните стапки на кредитите на домаќинствата. Од друга страна, приходите од камати од нефинансиските друштва на годишна основа се намалија за 31,8 милиони денари, или за 1,7%, главно поради надолниот тренд на активните каматни стапки, и послабиот раст на кредитите на банките кон овој сектор. Намалување забележаа и **каматните приходи од останатите субјекти (за 33,6 милиони денари, или за 9,3%)⁵⁹ и **од финансиските друштва** (за 15,6 милиони денари, или за 4,6%)⁶⁰.**

Во првиот квартал на 2016 година каматните расходи на сите сектори се намалија, главно поради пониските

⁵⁹ Намалувањето на приходите од камати од останатите субјекти главно се должи на намалените вложувања во државните обврзници издадени од Република Македонија во првиот квартал од 2016 година, и покрај растот на вложувањата во државни записи. Просечниот износ на вложувањата на банките во државни обврзници во првиот квартал од 2016 година е помал за 1.864 милиони денари од просечниот износ вложен во првиот квартал од 2015 година. Во првиот квартал од 2016, просечниот износ на вложувања во државни записи е за 6.640 милиони повеќе од вложениот во првиот квартал од 2015 година.

⁶⁰ Намалувањето на приходите од финансиски друштва првенствено се должи на падот на вложувањата на банките во расположливите депозити во Народната банка, како и на скромното намалување на вложувањата на банките во благајничките записи на Народната банка, во текот на првиот квартал од 2016 година. Така, просечниот износ на вложените депозити преку ноќ е речиси преполовен, а на депозитите на седум дена е намален за 288 милиони денари. Дополнително на ова, во февруари 2015 година се намалија каматни стапки на овие депозити во Народната банка за 0,25 процентни поени (за депозитите преку ноќ), односно за 0,5 процентни поени (за депозитите со рочност од седум дена) во однос на првиот квартал од 2016 година.

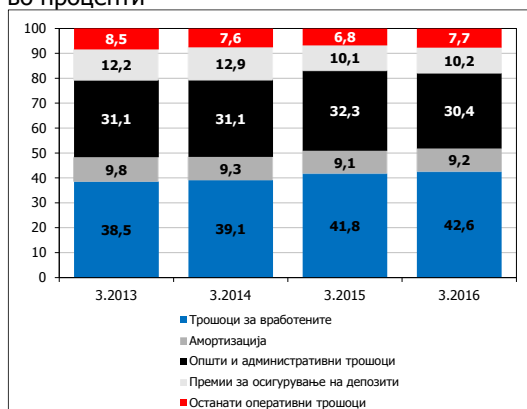

Графикон бр. 80 Користење на вкупните приходи во проценти

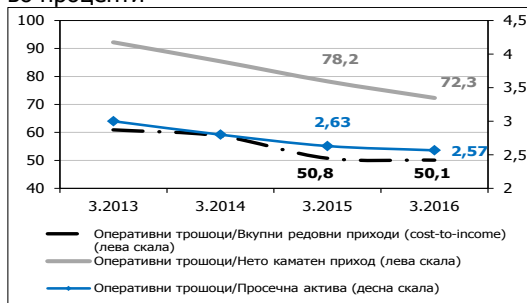
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 81 Структура на оперативните трошоци во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 82 Показатели за ефикасноста на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

депозитни каматни стапки во споредба со март 2015 година⁶¹. Најголем придонес (од 68,1%) во намалувањето на каматните расходи, имаат каматните расходи од секторот „домаќинства“⁶², коишто и **понатаму имаат најголемо учество во структурата на расходите од камати**. Покрај падот на каматните стапки, врз намалувањето на расходите од камати на депозитите на секторот „домаќинства“, соодветно влијание имаше и забавениот раст на овие депозити⁶³.

Најголемиот дел од вкупните приходи на банките се троши за покривање на оперативните трошоци⁶⁴ и на исправката на вредност. Значајно е дека нивното учество во вкупните приходи е помало во споредба со претходната година.

И покрај намаленото учество во вкупните приходи, во првите три месеци од 2016 година, оперативните трошоци на банките се зголемија за 83,5 милиони денари, или за 3,2%, во споредба со претходната година. Најзабележително е зголемувањето на трошоците за вработени коишто придонесоа со 68,0% во растот на оперативните трошоци, со што го зголемија и своето учество во структурата на овие трошоци. Побавниот раст на оперативните трошоци во споредба со растот на вкупните редовни приходи овозможи **продолжување на трендот на подобрување на оперативната ефикасност на банките** (значително е намален износот на вкупните редовни приходи којшто се троши за покривање на оперативните трошоци). Подобрената оперативна ефикасност на банките се потврдува и преку останатите показатели коишто, исто така, забележаа намалување.

⁶¹ Во споредба со првиот квартал од 2015 година, каматните стапки за депозитите се намалени за 0,6 п.п.

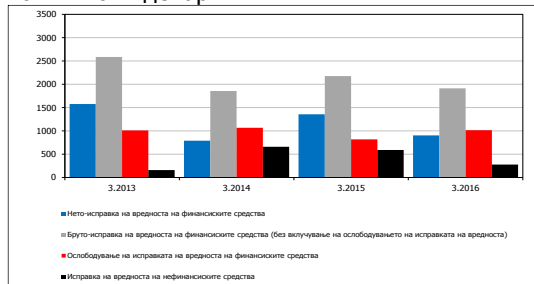
⁶² Во споредба со првиот квартал од 2015 година, каматните стапки на денарските депозити на домаќинства, без и со валутна клаузула се помали за 0,7 и 1,0 п.п. соодветно. Каматните стапки на девизните депозити забележаа пад за 0,3 п.п..

⁶³ Годишната стапка на раст на депозитите на домаќинства на крајот на март 2016 година изнесуваше 3,3%, а во март 2015 година 8,3%.

⁶⁴ Оперативните трошоци на банките ги опфаќаат: трошоците за вработените, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување на депозитите и останатите оперативни трошоци, со исклучок на вонредните расходи.

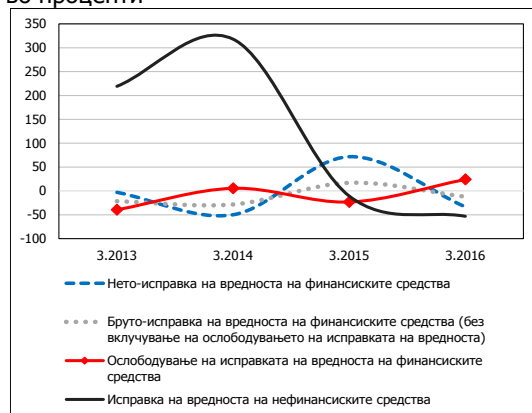

Графикон бр. 83
Исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 84 Годишна стапка на промена на трошокот за исправка на вредноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првите три месеци од 2016 година, **банките издвоија помал износ за исправка на вредноста за финансиските средства**, за 452,1 милион денари, или за 33,3%⁶⁵. Намалувањето на нето-исправката на вредноста се должи на забавениот раст на нефункционалните кредити⁶⁶. Со тоа, и делот од нето каматниот приход којшто се троши за покривање на исправката на вредноста за финансиските средства речиси се преполови (од 40,3% на 31.3.2015 година на 24,1% на 31.3.2016 година).

Исправката на вредноста на нефинансиските средства (преземениот имот) се намали за 313,1 милион денари, или за 53,1%, во споредба со истиот период минатата година, што се должи на намалувањето на новопреземениот имот.

Табела бр. 3 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем во проценти

	3.2015 година	3.2016 година
Стапка на поврат на просечната актива (ROAA)	0,6	1,4
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	5,5	13,0
Оперативни трошоци / вкупни редовни приходи (Cost-to-income)	50,8	50,1
Некаматни расходи / вкупни редовни приходи	56,8	56,8
Трошоци за плати / вкупни редовни приходи	21,2	21,3
Трошоци за плати / оперативни трошоци	41,8	42,6
Исправка на вредноста за финансиските и нефинансиските средства / нето каматен приход	57,8	31,4
Нето каматен приход / просечна актива	3,4	3,5
Нето каматен приход / вкупни редовни приходи	64,9	69,3
Нето каматен приход / некаматни расходи	114,2	121,9
Некаматни приходи / вкупни редовни приходи	41,2	37,4
Добивка (загуба) од работењето / вкупни редовни приходи	11,4	27,9

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите пресметани за одделните групи банки се дадени во анексот бр.36.

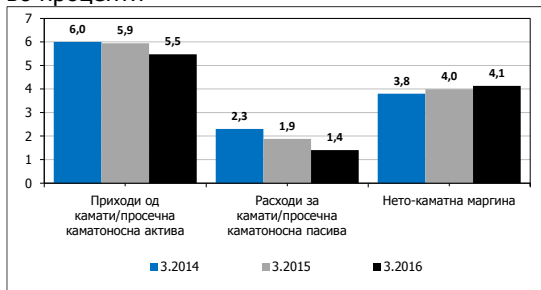
⁶⁵ За споредба, во првиот квартал од 2015 година, нето-исправката на вредноста на финансиските средства (кредити и други слични побарувања) на годишна основа се зголеми за 566,3 милиони денари, или за 71,7%.

⁶⁶ Годишната стапка на раст на нефункционалните кредити од 13,6% (31.3.2015 година) е сведена на 2,3% (31.3.2016 година).

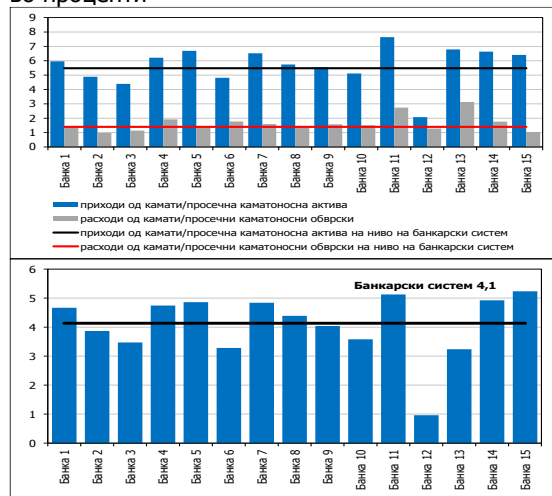
Зголемената добивка на банкарскиот систем во првиот квартал на 2016 година позитивно влијаеше врз основните показатели за профитабилноста на банките. Во споредба со претходната година, зголемени се стапките на поврат на активата и на капиталот, а исто така, значително е подобрена и профитната маргина⁶⁷ на банките, како и сите показатели коишто се пресметани врз основа на ставки коишто се под влијание на нето каматниот приход.

Графикон бр. 85
Нето каматна маргина
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 86
Приходи/расходи во однос на каматносна актива/пасива (горе) и Нето каматна маргина, по банки (долу)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

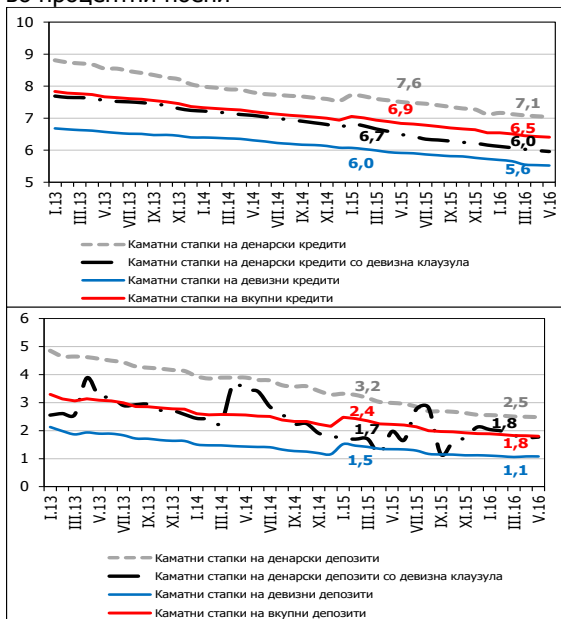
Зголемувањето на нето каматната маргина⁶⁸ во однос на март 2015 година е резултат на поизразениот годишен раст на нето каматниот приход (за 11,6%) од растот на каматносна актива (за 7,7%). Тоа се должи на намалувањето на каматните расходи (за 23,0%), што при забавен раст на каматносна пасива (3,4%), услови да се намалат расходите од камати по единица каматносна пасива. Од друга страна, намалените активни каматни стапки при пораст на каматносна актива, предизвикаа мало зголемување на приходите од камати (0,6%), и намалување на приходите од камати по единица каматносни средства за 0,4 процентни поени.

Анализирано по поединечна банка, од вкупно петнаесет банки, осум банки остварија повисока нето каматна маргина од нето каматната маргина на ниво на банкарскиот систем.

⁶⁷ Профитната маргина претставува однос на добивката (загубата) од работењето и вкупните редовни приходи.

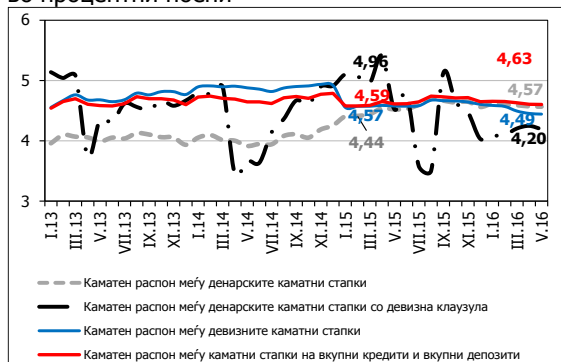
⁶⁸ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос меѓу нето каматниот приход и просечната каматносна актива. Просечната каматносна актива е пресметана како аритметичка средина од износите на каматносна актива на крајот на тековната година и на крајот на претходната година.

Графикон бр. 87
Активни (горе) и пасивни каматни стапки (долу)
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 88
Каматен распон, според валутата
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки на банките продолжи и во првиот квартал од 2016 година, при непроменето ниво на основната каматна стапка на Народната банка од 3,25%⁶⁹. Во однос на првиот квартал од 2015 година, каматните стапки за сите валути се намалуваат⁷⁰. При тоа, поинтензивното намалување на каматните стапки на денарските депозити во однос на денарските кредити услови проширување на денарскиот каматен распон, а во иста насока се движеше и вкупниот каматен распон. Наспроти ова, девизниот каматен распон и распонот на каматните стапки на позициите во денари со девизна клаузула се стеснија, под влијание на засиленото намалување на активните од пасивните каматни стапки. Генерално, сите промени кај каматните распони беа помали од еден процентен поен.

⁶⁹ Во мај 2016 година, под влијание на фактори од неекономска природа поради нестабилниот амбиент во земјата, НБРМ ја зголеми каматната стапка на 4%.

⁷⁰ Со исклучок на денарските депозити со девизна клаузула кои споредено март 2016 со март 2015 забележаа мал пораст.

АНЕКСИ